

September 1992, 11e jaargang Nummer 106

Mededelingen Opbouwwerk

Beta Mau

De LAO-prijs

Reïntegratie atlas uit

Sociale vernieuwing
in Maarssen

- 3: Beta Mau (ik wil), *Marian Rigter, Stichting Opbouw Drenthe*
- 8: De LOA-prijs nader bekeken, *Fenny Gerrits*
- 11: Hulpverlening aan migranten-vrouwen A'dam Oud West, *Wetenschapswinkel VU*
Turkse vrouwen met psychosomatische klachten, *Project Migranten + Gezondheid*
- 12: BAAN organiseert studiedag over 'Motiveren & Motivatie', *Stichting BAAN*
- 14: Partners voor de toekomst, *Josephine Mutsaers*
- 18: Consumptie van kwartaire diensten, *SCP*
- 19: Zorg, gezondheid en preventie, *Landelijk Centrum GVO*
- 20: Vrijwillige thuishulp, *Attema en van de Wetering*
Ouderen in buurtbeheer, *Prisma en het Expertisecentrum Samenlevingsopbouw*
- 21: Knoop in je zakdoek, *Teleac en NIZW*
- 22: Parlementaire enquête: eindelijk het werd tijd, *Jan van Dijk en Karel Cruil, LSV-WAO*
- 23: De Reintegratie atlas helpt..., *LSV-WAO*
- 24: Video brengt groepsgedrag in beeld, *Nederlandse Federatie van Reclasseringsinstellingen*
- 25: Sociale vernieuwing in Maarssen, *gemeente Maarssen*
- 28: Samenlevingsopbouw in Borsele, *BOS*
- 29: Kinderen uit lagere sociaal-economische milieus minder gezond, *proefschrift RUG*
Genoteerd, *Wilma Schakenraad, NIMO*
- 30: LOCO start cursus buurtbeheer, *LOCO*
- 32: mededeling
- 33: Kinderbeleid en Predikaat Jeugdstad, *Greet Hettinga*
- 34: Schoolkeuze en apartheid in het basisonderwijs: kwaliteit of discriminatie, *Provinciaal Opbouworgaan Stichting Zee-land*

- 35: Doeltreffende en democratische volkshuisvesters, *Platform Gemeentelijke Woningbedrijven en de Nederlandse Woonbond*
- 36: Acties bij bodemvervuiling, *Stichting Nederland Giftvrij.*

MO is een mededelingenblad, voor en over de lokale opbouwpraktijk. Het verschijnt tenminste tien maal per jaar; zes gewone en vier themanummers.

Samenstelling en redactie:
Fenny Gerrits (eindredactie),
Greet Hettinga, Wil van de Leur en
Kees Stuurup.
Administratieve ondersteuning:
Sonja Swarts, Patty Schellekens en
John Struiken.

Illustratie omslag: Mevrouw I. Dales reikt de LAO-prijs 1991 uit aan de Deventer gemeenschap (foto: Auke Plum, Deventer).

Omslag en druk: Stimio bv, Meteren.

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 62,50 voor het eerste en f 57,50 voor het tweede en verdere abonnementen. Losse nummers kosten f 8,50 en themanummers f 12,50. MO-specials kosten f 14,50. (Prijsen exclusief portokosten.) Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden.

ISSN: 0168-06SX.

Redactie en administratie:
Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag.
Telefoon: 070-3804431.
Fax: 070-3809973.

In dit nummer veel aandacht voor minderheden. Allereerst een artikel van de hand van Marian Rigter over arbeidsperspectieven van Molukse vrouwen in Drenthe. Verder natuurlijk aandacht voor de onlangs aan Deventer toegekende LAO-prijs 1991. Uit de beschikbare informatie rond deze prijs blijkt dat er op het gebied van minderheidsbeleid, en vooral inspraak nog veel te doen valt in de gemeenten. Zelfs de genomineerde gemeenten (een handjevol) hadden hier niet allemaal een voldoende infrastructuur voor opgebouwd. Hoe zit het dan met de niet-genomineerde gemeenten? Gehandicaptenproblematiek is een nieuw aandachtsveld voor opbouwwerk. In het artikel *Partners voor de toekomst* wordt beschreven wat het gehandicaptenvoorzieningen en opbouwwerk samen tot stand kunnen brengen.

De WAO-penkelen zijn nog niet ten einde. Om goed voorbereid te zijn op komende discussies is het wellicht een tip de *Reintegratie atlas* die in opdracht van het LSV-WAO is samengesteld aan te schaffen (zie p. 23).

Sociale Vernieuwing leeft. In Maarssen wordt de wijk Antilopespoor leefbaar gemaakt door de gemeente in samenwerking met het opbouwwerk. Alle 'hulverhalen' over de tanende invloed van sociale vernieuwing ten spijt, wil MO er op wijzen dat het proces gestaag doorgaat. We moeten hierbij de waarde van de 'self-fulfilling prophecy' niet onderschatten.

De redactie

Beta Mau...

een onderzoek naar de arbeidsmarktparticipatie onder Molukse vrouwen van 18 tot 40 jaar in Assen Smilde

door Marian Rigter, Stichting Opbouw Drenthe

In opdracht van het arbeidsbureau Noord-Drenthe en de gemeenten Assen en Smilde is door de Stichting Opbouw Drenthe een onderzoek verricht naar de arbeidsmarktpositie van Molukse vrouwen van 18 tot 40 jaar. Het onderzoek had als hoofddoel het in kaart brengen van het potentiële arbeidsaanbod van Molukse vrouwen. Het is door middel van interviews gehouden onder 211 vrouwen. Daarmee is 64% van de groep bereikt en kan een representatief beeld van de groep gegeven worden.

De titel van het onderzoeksrapport geeft aan wat als belangrijkste uit het onderzoek naar voren is gekomen. *Beta Mau... ik wil ...* Molukse vrouwen willen werken, willen cursussen volgen, ook zonder garantie op een baan. Zij willen zich inzetten om een goede positie te krijgen op de arbeidsmarkt.

Een samenvatting

Het arbeidsbureau Noord-Drenthe en de gemeenten Assen en Smilde hebben, naar aanleiding van een convenant teneinde de arbeidsmarktpositie van allochtonen te bevorderen, besloten om een onderzoek in te stellen naar de arbeidsmarktbeschikbaarheid van Molukse vrouwen in de leeftijd van 18 tot 40 jaar in Assen en Smilde. In de regio Noord-Drenthe vormen Molukkers de grootste groep allochtonen.

De centrale vragen bij het onderzoek zijn:

- hoeveel Molukse vrouwen willen een betaalde baan, in welke sector en onder welke voorwaarden?
- in hoeverre sluit de kwaliteit van de potentiële arbeidsmarktdeelnemers aan bij de door hen gewenste baan?

Het onderzoek is door middel van interviews gehouden onder 211 Molukse vrouwen, dit is bijna 64% van de totale onderzoekspopulatie. De samenstelling van de interviewgroep komt wat betreft leeftijdsdistributie en doelgroepsamenstelling overeen met de totale groep. Alleen de geregisteerde werkloze vrouwen zijn ondervetegenwoordigd; zij zijn echter bekend bij het arbeidsbureau. Dit vormt geen belemmering om de onderzoeksresultaten te generaliseren naar de doelgroep van het onderzoek.

Uit de onderzoeksliteratuur blijkt dat

vrouwen en vooral van allochtoonse afkomst een slechte positie op de arbeidsmarkt innemen. Naast werkloosheid (en onder vrouwen grote verborgen werkloosheid) wordt hun positie gekenmerkt door banen op het secundaire deel van de arbeidsmarkt: laag betaald en met slechte arbeidsvoorwaarden. Er wordt vaak verondersteld dat een lage opleiding een oorzaak voor deze slechte arbeidsmarktpositie zou zijn. Uit onderzoek blijkt dat dit slechts een partiële verklaring is. Als verklaringsmodellen zijn het baanconcurrentie-model en statistische discriminatie meer relevant.

Voor laaggeschoolden kan het baanconcurrentie-model dienen ter verklaring van hun slechte arbeidsmarktpositie; door de stijging van het gemiddelde opleidingsniveau is er de tendens om hogere opleidingseisen te stellen. Hieruit vloeit voort dat vooral bij grote werkloosheid en de dan optredende verdringing er voor laaggeschoolden veel meer concurrentie is bij banen, waarop zij zijn aangewezen. Verder blijkt dat bij het wervings- en selectieproces statistische gegevens in het nadeel van allochtonen en vrouwen werken. Groepskenmerken zoals gemiddeld een slechte beheersing van het Nederlands of gemiddeld minder werkervaring werken in het nadeel van individuen. In het hoofdstuk *Potentieel arbeidsaanbod* wordt antwoord gegeven op de eerste onderzoeksvraag naar de arbeidsmarktparticipatie en in het

hoofdstuk *Aansluiting kwaliteit deelnemers op wensen* wordt onder opleiding en werkervaring de vraag naar aansluiting van de kwaliteiten van Molukse vrouwen op wensen voor opleiding en werk behandeld.

In het hoofdstuk *Bevordering van arbeidsmarktparticipatie* worden twee onderwerpen behandeld die belangrijk zijn voor vrouwen: *het arbeidsbureau en kinderopvang*. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met conclusies en aanbevelingen.

Potentieel arbeidsaanbod

In tegenstelling tot onderzoeksbevindingen onder andere groepen vrouwen is de verborgen werkloosheid onder Molukse vrouwen zeer laag. Wel zijn veel vrouwen op zoek naar een baan:

- 24 vrouwen zijn direct beschikbaar voor de arbeidsmarkt. Zij kunnen binnen 14 dagen aan het werk. Hiervan zijn 3 vrouwen niet geregistreerd bij het arbeidsbureau. Wel zijn 2 van hen ooit ingeschreven geweest. Omgerekend naar de totale onderzoekspopulatie is de groep direct-beschikbaren 15%.
- 65 vrouwen zijn op korte termijn (binnen 12 maanden) beschikbaar voor de arbeidsmarkt. Dit is 30% van de onderzoekspopulatie. Hieronder zijn 30 vrouwen met een tijdelijk arbeidscontract, 27 werkenden die zoeken naar een andere baan, 2 scholieren, 2 geregistreerde werkzoekenden en 4 vrouwen die op het moment van onderzoek niet beschikbaar waren voor de arbeidsmarkt.
- 37 vrouwen zijn op langere termijn beschikbaar, waaronder 14 scholieren, 3 geregisteerde werklozen en 20 die op het moment van onderzoek niet beschikbaar waren voor de arbeidsmarkt. Dit is 17% van de onderzoekspopulatie.
- 80 werkende en 5 niet-werkende vrouwen zijn niet van plan een baan te zoeken (38% van de onderzoekspopulatie).

De participatie op de arbeidsmarkt is hoog: 79% werkt of zoekt werk. Op het moment van onderzoek is 21% van de respondenten niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt omdat zij scholier zijn, kleine kinderen verzorgen, of arbeidsongeschikt zijn. Een grote groep vrouwen die direct of op korte termijn beschikbaar is heeft de leeftijd van 35 tot 40 jaar. Van de groep direct beschikbaar heeft de helft kinderen jonger dan 12 jaar. De meesten van hen zijn alleenstaande vrouwen.

Conclusies

- Er zijn weinig verborgen werklozen. Uit de bevindingen van een onderzoek naar verborgen werkloosheid blijkt dat vooral vrouwen die een zwakke arbeidspositie hebben zich in laten schrijven. De grote bekendheid met het arbeidsbureau kan dus voortvloeien uit de over het algemeen zwakke arbeidspositie van Molukse vrouwen.
- De groep van direct en op korte termijn beschikbaar is groot: 45% van de doelgroep zoekt naar een (andere) baan. Daarvan is 33% zeker op zoek naar een baan vanwege werkloosheid, tijdelijk werk, als schoolverlater of herintreedster.
- Eensluis bij een onderzoek onder Molukse vrouwen in Noord- en Zuid-Holland blijkt er een grote groep werkenden op zoek naar een andere baan. Een deel van hen staat bij het arbeidsbureau ingeschreven als positieverbeteraar.
- Ook in de nabije toekomst zal een aantal vrouwen die vanwege verzorging van kinderen de arbeidsmarkt verlaten hebben, weer herintreden.

Aanbevelingen

- De omvang van de groep die direct en op korte termijn beschikbaar is door (dreigende) werkloosheid, eenderde van de totale groep, rechtvaardigt speciale aandacht. Daarbij valt te denken aan een voorrangbeleid voor deze groep bij het maken van een plan voor individuele trajectbemiddeling en bij de inzet van arbeidsvoorzienings-instrumenten als de KRS en KRA. Activiteiten in het kader van het voortraject, zoals voorlichting en oriëntatie, kunnen ook groepsgewijs aangeboden worden.
- Gezien de omvang van de groep (tijdelijk) werkende vrouwen die op zoek is naar een andere baan zou een aanbod ontwikkeld kunnen worden voor loopbaanbegeleiding. Een aantal van hen staat als "positieverbeteraar" ingeschreven bij het arbeidsbureau. Een aanbod voor loopbaanbegeleiding zou voor deze geregistreerden als experiment, met financiering uit BRP-gelden, ontwikkeld kunnen worden.
- Herintrede op de arbeidsmarkt en daarbij inschrijving bij het arbeidsbureau zal de komende jaren gestaag doorgaan. Mede gezien de leeftijd van de vrouwen is het belangrijk om speciaal beleid alsmede activiteiten voor deze groep te handhaven. Hierbij dienen zo min mogelijk leeftijdsgrenzen voor toelating gesteld te worden. Een gericht oriëntatieprogramma, waarbij persoonlijke wensen en behoeften duidelijk worden, kennis verkregen wordt van de arbeidsmarkt en inzicht in scholings- en beroepsmogelijkheden is daarbij voor deze groep van belang. Daarnaast zijn onder meer activiteiten als sollicitatie-training en sollicitatieclubs belangrijk.
- Succesvolle trajectbemiddeling van allochtone vrouwen stelt eisen aan de trajectbegeleiders en aan de verschillende onderdelen van

het traject. In het kader van het landelijk project Vrouwen en minderhedenbeleid zijn er handreikingen verschenen die voor de verschillende fasen van het traject van belang zijn. Kennisname van die literatuur en scholing in trajectbemiddeling en -begeleiding gericht op Molukse en andere allochtone vrouwen is aan te bevelen.

Aansluiting kwaliteit deelnemer op wensen

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de tweede onderzoeksvraag: in hoeverre sluit de kwaliteit van de potentiële arbeidsmarktdeelnemers aan bij de door hen gewenste baan? De kwaliteit wordt daarbij gemeten aan de opleiding en werkervaring van de respondenten.

Opleiding

De meeste vrouwen hebben een lange onderwijsroute achter de rug. Op het moment van onderzoek zijn veel vrouwen bezig met om- of bijscholing. Daarnaast heeft meer dan de helft van de vrouwen een of meer cursussen gevolgd voor werk. Bijna de helft van de respondenten heeft een of meer opleidingen afgebroken. Zij hebben meer dan anderen ook cursussen afgebroken. Een derde van de studieonderbrekers heeft dit gedaan vanwege verzorging van familieleden. Zij halen vaak wel een diploma maar zijn gemiddeld lager opgeleid dan de overigen. De respondenten zijn gemiddeld lager opgeleid dan de landelijke beroepsbevolking en hoger dan de landelijke Molukse beroepsbevolking. Velen geven aan dat zij wel een opleiding willen volgen om werk te krijgen. De scholieren binnen het onderzoek zijn momenteel bezig met HAVO, MBO en HBO. Tien van hen willen na voltooiing van de huidige opleiding nog een opleiding volgen. Zestig procent van de werkenden wil eventueel om- of

bijscholing. Tachtig procent van de werkloze werkzoekenden wil scholing voor werk. Eenzeventig procent van de toekomstige herintreedsters wil scholing.

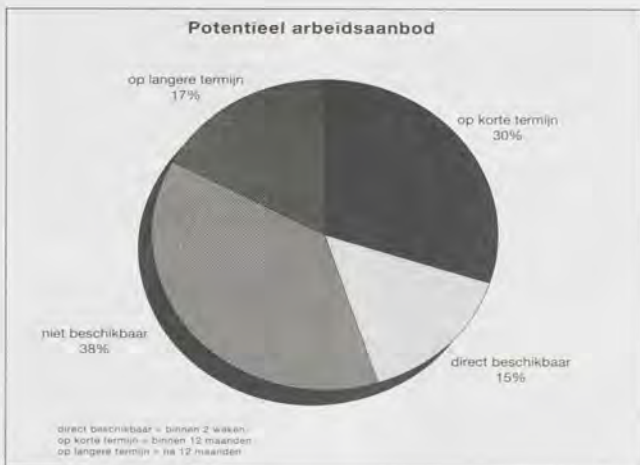
De direct-beschikbaren voor de arbeidsmarkt hebben een lagere opleiding dan de overige respondenten. Eenderde van hen heeft geen enkel diploma van een vooropleiding. Zij hebben wel meer dan anderen cursussen gevolgd, maar breken die ook vaker af. Zij zijn bijna allemaal bereid tot scholing, vaak in het gewenste beroep en niet aansluitend op hun werkervaring. De opleidingswens is weinig specifiek; meestal wordt aangegeven dat zij iets in de administratie of iets in de verzorging willen.

De opleidingswensen van de op korte termijn beschikbaren zijn meer gericht op specifiek werk, zijn meestal wat hoger dan het vooropleidingsniveau en sluiten over het algemeen aan bij de werkervaring. Vooral vrouwen die nu in de productie of schoonmaak werken willen omscholing voor werk in een andere richting.

De toekomstige herintreedsters spreken een voorkeur uit voor scholing die meestal lager of gelijk aan het huidige niveau is. De niet-beschikbaren (bijna allemaal werkenden) hebben de meeste cursussen voor werk gevolgd. De meest genoemde opleiding bij alle groepen is veruit die voor functies op kantoor en in administratie. Velen willen ook zonder werkgarantie omscholing volgen.

Conclusies

- De Molukse vrouwen zijn zeer gericht op scholing. Na een lange vooropleiding volgen velen ook cursussen. Het belang van scholing voor een goede positie op de arbeidsmarkt is voor hen duidelijk.
- Het niveau van vooropleiding is lager dan gemiddeld in vergelijking tot de totale beroepsbevolking. Vooral direct-beschikbaren hebben een lage vooropleiding.

- De gewenste opleiding voor bij-, her-, of omscholing sluit aan bij de vooropleiding. De direct-beschikbaren kiezen daarbij voor een lagere opleiding dan de op korte termijn beschikbaren. Maar vooral de toekomstige herintreedsters kiezen veelal een opleiding lager of gelijk aan het vooropleidingsniveau.

- Degenen die een opleiding afbreken hebben vaak ook cursussen afgebroken.

- De keuze van een opleiding wordt minder specifiek naarmate vrouwen verder van de arbeidsmarkt afstaan. Ook het niveau van de gewenste opleiding wordt dan lager.

Aanbevelingen

- De direct-beschikbaren zijn bereid tot opleiding, ze hebben echter geen diploma van vooropleiding. Dit maakt de kans op het afbreken van een omscholingscursus groot. Intensieve begeleiding tijdens scholing en bemiddeling naar werk is juist bij deze groep belangrijk. Intensieve trajectbegeleiding lijkt hier de aangewezen weg.
- Goede begeleiding bij de keuze

van een opleiding is belangrijk. Dit zal veel afgebroken opleidingen en cursussen en bovendien de lange schoolloopbaan voorkomen. Ook uit landelijk onderzoek naar wensen van meiden en jonge vrouwen blijkt dat goede begeleiding bij de keuze van opleiding en werk belangrijk is.

- Herintreedsters kiezen vaak voor een te lage scholing. Om dit te doorbreken is een speciaal op hen gerichte begeleiding bij een scholingsprogramma zeer belangrijk.

- Velen zijn bereid tot omscholing zonder werkgarantie. Om vrouwen te stimuleren tot een wat langere opleiding is werkgarantie toch belangrijk. Uit onderzoek blijkt dat vooral alloctonen en vrouwen na een opleiding, gefinancierd door het arbeidsbureau, minder vaak een baan vinden dan anderen, onafhankelijk van de soort opleiding. Aandacht voor werkgarantie, werkervaringsplaatsen en/of stageplaatsen bij een opleiding is dus belangrijk.

Werkervaring

Een kleine groep van de vrouwen heeft geen werkervaring. De meesten hebben werkervaring in de overige dienstverlening (overheid en zorg), de productie en de zakelijke dienstverlening (uitzendbureau en schoonmaakbranche). In deze laatste twee bedrijfstakken is de deelname van Molukse vrouwen hoger dan die van de Drentse vrouwelijke beroepsbevolking. Vijfendertig procent werkt in de administratie. Andere belangrijke beroepsgroepen in volgorde zijn: schoonmaakster, produktiemedewerkster, verzorgende, dienstverlenende functie.

Een enkeling heeft werk op middenkader of leidinggevend niveau. Toch heeft bijna 1/4 promotie gemaakt in de huidige functie. Velen stoppen met werk vanwege kinderen en gaan na een korte of langere periode weer werken. Dit neemt vaak neerwaartse mobiliteit met zich mee. De helft werkt part-time en bijna een kwart heeft een tijdelijke baan. De meeste vrouwen vinden werk via familie of relaties. De zoekkanalen van werkende en werkloze werkzoekenden verschilt, werklozen maken minder gebruik van de krant en het uitzendbureau.

Zevenenzeventig procent van de geregistreerde werklozen is langer dan 1 jaar werkloos. Sommigen van hen hebben veel werkervaring, anderen nauwelijks. Twee scholieren hebben geen werkervaring, de anderen hebben vakantiewerk of een klein baantje bij een winkel. Zij zijn, ondanks hun hoge opleiding, weinig gericht op carrière en de werkensen sluiten niet bij iedereen aan op de gevolgd opleiding. De werkensen van direct-beschikbaren gaan vooral uit naar de administratie, twee vrouwen willen ook wel iets in een technische richting doen. Net als bij de opleidingswensen zijn de werkensen niet specifiek. Bij de op korte termijn beschikbaren willen de meesten in dezelfde functie blijven

werken (vooral administratie) en willen degenen met een baan op de secundaire arbeidsmarkt een omscholing naar ander werk. (*Secundaire arbeidsmarkt* is dat segment van de arbeidsmarkt dat wordt gekenmerkt door laagbetaalde, vaak tijdelijke, horizontale en 'inwisselbare' functies, hier wordt niet geïnvesteerd in de arbeidskracht.)

Conclusies

- Bijna alle vrouwen hebben werkervaring. Uit- en herintreding maken hun positie op de arbeidsmarkt echter zwak. Veel vrouwen vinden daarom werk in het secundaire deel van de arbeidsmarkt. Zij vinden dan vooral tijdelijk werk of werk via een uitzendbureau of schoonmaakbedrijf.

- Veel Molukse vrouwen zijn gericht op een administratieve functie. Zij die administratief werken willen soms van baan veranderen, maar wel in dezelfde functie blijven. Anderen, vooral uit de productie en schoonmaak, ambiëren ook een administratieve functie.

- De direct-beschikbaren zijn zo lang zonder werk, dat zij ook met 10 jaar werkervaring eerst geschoold moeten worden.

- De zoekkanalen van werkende en werkloze vrouwen verschilt.

- Scholieren zijn weinig gericht op een loopbaan.

Aanbevelingen

- Het arbeidsbureau zou werkzoekenden meer dan nu op succesvolle vindkanalen als uitzendbureau, relaties (familie en bekenden) en krant kunnen attenderen. Zeker gezien het feit dat sommigen produktie- of schoonmaakwerk willen.

- Naar gebleken is vinden vooral mensen op HBO-niveau banen via relaties. Wanneer deze selectietenden en tevens de via onderzoek

geconstateerde selectie op sociaal-culturele achtergrond (Hoff, 1991) zich doorzet zou dit een ernstige belemmering worden voor Molukse vrouwen om werk, aansluitend bij het niveau te vinden. De functie van het arbeidsbureau lijkt hierbij belangrijk. De meeste vrouwen laten zich inschrijven als zij een baan zoeken. Het arbeidsbureau zou hierop in kunnen spelen door een zodanige positie op de banenmarkt te krijgen dat zij kan fungeren als relatie in een netwerk voor goede banen.

- Net als bij de keuze van opleiding zou bij jonge vrouwen begeleiding bij de keuze naar werk aandacht verdienen.

- Projecten om vrouwen toe te leiden naar ander werk dan administratief werk kunnen een voorbeeldfunctie hebben.

Bevordering van arbeidsmarktparticipatie

Arbeidsbureau

Drieenzeventig procent van de vrouwen heeft ooit ingeschreven gestaan bij het arbeidsbureau of staat nu nog ingeschreven. Van de toekomstig werkzoekenden is ook bijna iedereen van plan om zich in te schrijven. Degenen die nooit ingeschreven hebben gestaan zijn meestal na de opleiding meteen aan de slag gekomen. Dit betreft zowel laag- als hoogopgeleiden. De bekendheid van het arbeidsbureau is dus bijzonder groot. Molukse vrouwen staan ook met hun nationaliteit ingeschreven bij de doelgroep etnische minderheden. Andere nationaliteiten die in aantal weliswaar minder groot zijn maar niet onbetekenend als Antilliaanse, Surinaamse, Turkse en Marokkaanse vrouwen worden meestal onder *overige nationaliteiten* opgenomen en zijn dus niet als zodanig herkenbaar. Bovendien doen de cijfers vermoeden dat bij deze groepen de verborgen werkloosheid

hoger zal zijn dan bij Molukse vrouwen.

De meesten melden positieve ervaringen met het arbeidsbureau. Toch zijn er veel die zeggen vanuit die hoek nooit iets gehoord te hebben. Negatieve ervaringen melden 12% van de werkenden, 26% van de werklozen, 15% van degenen die op het moment van interview niet arbeidsmarktbeschikbaar zijn.

Conclusies

- De bekendheid van het arbeidsbureau is groot onder Molukse vrouwen en men laat zich inschrijven wanneer men werk zoekt. Dit is positief, maar kan ook gezien worden als uiting van de zwakke positie van Molukse vrouwen op de arbeidsmarkt.

- De bekendheid onder Molukse vrouwen zal mede komen door het grote aantal projecten voor deze doelgroep en de goede samenwerking met de Molukse organisaties. De vraag is of de bekendheid bij de andere allochtone vrouwen even groot is. Hier zouden meer verborgen werklozen kunnen zijn, zeker gezien het tamelijk kleine aantal werkzoekende vrouwen dat ingeschreven staat.

- Negatieve ervaringen zijn het grootst bij de werklozen.

- Op korte termijn zou maximaal 33% van de Molukse vrouwen gebruik kunnen maken van de diensten van het arbeidsbureau. Dit zijn er bijna honderd.

Aanbevelingen

- In navolging van de activiteiten die voor Molukse vrouwen ontplooid zijn kan het aanbeveling verdienen ook voor andere allochtone vrouwen activiteiten te ontwikkelen om de participatie onder hen te verhogen.

- Registratie van andere allochtone vrouwen dient net zo zorgvuldig te gebeuren als bij de Molukse vrouwen. Zeker bij de grotere groepen dient de nationaliteit vermeld te worden, zoals nu via zelfregistratie tot de mogelijkheden behoort. Zo kan ook sneller aangegeven worden wanneer speciale maatregelen voor andere allochtone groepen geboden zijn.

- Een doorlopende registratie van de (on)tevredenheid van klanten via bijvoorbeeld een telefonische enquête kan een waardevolle aanvulling zijn bij de beleidsontwikkeling naar klantgericht werken.

Kinderopvang

Veel moeders, ook met kinderen jonger dan 12 jaar, werken. Zij werken alleen onder schooltijd of 's avonds en anders zorgt familie voor de opvang. Maar twee moeders hebben hun kinderen in de kinderdagopvang. Vooral buiten de wijk is er geen opvang voor de kinderen langs de vertrouwde kanalen via familie en stoppen vrouwen met werk zolang de kinderen nog klein zijn. Speciaal deze vrouwen stellen voorwaarden voor de kinderopvang. Meestal willen ze zelf voor de kinderen zorgen. Een paar moeders geven aan dat zij het belangrijk vinden dat andere Molukse kinderen in de groep en/of Molukse kindleidsters aanwezig zijn bij de kinderopvang.

Conclusies

- De zorg voor kinderen vormt vooral voor vrouwen buiten de wijk een belemmering om te blijven werken. Dit zal in de toekomst nog toenemen door het verminderen van de traditionele banden.

- Van kinderdagopvang wordt weinig gebruik gemaakt.

- Er zijn weinig wensen ten aanzien van opvang met bijvoorbeeld andere Molukse kinderen of opvang door Molukse kindleidsters.

Aanbevelingen

- Om het gebruik van kinderopvang onder Molukse vrouwen te vergroten en zo een niet onderbroken arbeidsparticipatie te bevorderen is het belangrijk om mogelijkheden voor kinderopvang meer bekend te maken.

- Een project "leidster kinderopvang voor Molukse vrouwen" met baangarantie zorgt voor werkgelegenheid en een zodanige herkenning onder de Molukse groep dat er een toename van Molukse kinderen op de kinderdagopvang plaats zou kunnen vinden.

- Naast kinderdagopvang, die gebonden is aan bepaalde dagdelen, zijn er misschien andere vormen van kinderopvang die meer aansluiten bij de wensen van Molukse vrouwen. Aandacht voor het probleem van kinderopvang bij alle onderdelen van de trajectbemiddeling is belangrijk, alsmede het ontwikkelen en aanbieden van andere en nieuwe vormen van kinderopvang. ■

LAO-prijs nader bekeken

De Landelijke Advies- en Overlegstructuur minderhedenbeleid, de LAO, heeft de jaarlijkse prijs toegekend aan de gemeente Deventer. De prijs bestaat uit een allochtoon kunstwerk en een geldbedrag ad f 15.000,-. Het hele gebeuren wordt bekostigd uit de begrotingspost voor de landelijke inspraak van het ministerie van BiZa. De prijs is dit jaar voor de tweede maal uitgereikt. Deze tweede beoordeling kwam op andere wijze tot stand dan de vorige. Bij de kandidering voor de eerste LAO-prijs (toegekend aan Leerdam) werd vooral afgestaan op de deskundigheden van de jury. Voor de kandidering van de onlangs uitgereikte, tweede LAO-prijs werd gekozen voor selectie op basis van voordrachten, bij voorkeur door zelforganisaties van minderheden in de desbetreffende gemeente.

Hiermee heeft de jury een deel van de voorselectie bewust in de handen van de minderheden zelf gelegd. Dit zal ongetwijfeld hebben geleid tot een groter draagvlak voor de onderscheiding van de uitverkoren gemeente. Dit jaar werden twaalf gemeenten voorgedragen. Op het totale aantal gemeenten waar allochtonen wonen lijkt dit een niet grandioos aantal. Misschien valt dit te wijten aan het relatief nieuwe karakter van de prijs: men is er nog niet aan gewend. Ook lijkt het een teken van weinig slagkracht van de (lokale) minderhedenorganisaties. De jury formuleerde een aantal criteria die zowel bij de uitnodiging tot het doen van voordrachten als bij de voor- en eindselectie als leidraad zijn gehanteerd. Het zijn er vijf:

- Er moeten aantoonbare resultaten zijn geboekt op het gebied van werkloosheidsbestrijding, onderwijs en scholing van minderheden gedurende de afgelopen drie jaar;
- Inspraak op en betrokkenheid van minderheden bij de uitvoering van het gemeentelijk beleid;
- Visie en concreet beleid ten aanzien van de eigen cultuur en identiteit van van minderheden;
- Effectiviteit van het beleid per minderheidsgroep;
- Ruimte voor maatwerk/gedifferentieerde aanpak voor afzonderlijke minderheidsgroepen.

In de periode van 21 februari tot 19 mei is het hele traject van selectie, prijstoekenning en verificatie van de uitslag door ministerie en inspraakorganen doorlopen. Op 2 juni kon de prijs worden uitgereikt aan de gemeente Deventer door de minister van Binnenlandse Zaken, Mw. J. Dales.

De voorselectie

Zoals gezegd waren er twaalf gemeenten voorgedragen. De nominatie van de gemeente Beverwijk kwam zodanig te laat dat deze niet meer in de voorselectie kon worden betrokken. De gemeente Tegelen heeft zijn nominatie ingetrokken omdat er niet voldoende draagvlak binnen deze gemeente bestond bij de zelforganisaties om de voordracht te handhaven.

Toen bleven nog tien gemeenten over. Nadat de relevante stukken waren bestudeerd (wel twaalf centimeter volgens het juryrapport), werden nog eens vijf gemeenten afgevoerd. Deze gemeenten hebben dus de voorselectie niet overleefd. Dit betreft de gemeenten Almere, Enschede, Haarlem, Ommen en Zevenaar.

De ver. Fed. Vluchtelingenorganisaties Nederland (Utrecht) heeft de gemeenten Almere en Enschede genomineerd. Beide gemeenten vielen buiten de boot. Almere omdat er een eenzijdigheid in het minderhedenbeleid te bespeuren valt, men

besteedt vooralsnog veel aandacht aan vluchtelingen, voor de andere minderheidsgroepen verkeert het beleid nog in een beginfase. Voorts vindt er geen registratie van minderheden binnen het gemeentelijk apparaat plaats. Ook is er (nog) geen inspraakverordening van kracht.

Ook Enschede struikelt over de afwezigheid van een gemeentelijke inspraakverordening en van gegevens over het aantal minderheden onder het gemeentelijk personeel. De jury heeft de indruk dat er op ad hoc-basis veel gebeurt, "een duidelijke visie en bijbehorende regie valt niet direct uit de informatie op te maken".

De gemeente Haarlem werd genomineerd door het Regionaal Centrum Buitenlanders (gevestigd in Haarlem). De positieve punten ten aanzien van minderhedenbeleid (zoals het HOG-project, nieuwkomersopvang en diverse arbeidsmarktprojecten) zijn vooral van recente datum. De verkregen informatie werd ook wat summier gevonden door de jury. "Daar komt nog bij dat de voordragende instantie niet een zelforganisatie is, zodat onduidelijk is in hoeverre er een draagvlak bij de minderheden in Haarlem zelf is. Gezien het bovenstaande heeft de jury besloten Haarlem niet verder in de selectie te betrekken." (Aldus het juryrapport.)

Het Provinciaal Platform Woonwagengewoners Overijssel (Zwolle) en het Landelijk Platform Woonwagengewoners en Zigeuners (Amersfoort) hebben gezamenlijk de gemeente Ommen gekandideerd. Ondanks het door de jury als **bijzonder** gekenschetste karakter van de voordracht, vanwege het feit dat niet één maar twee zelforganisaties dezelfde gemeente voordroegen, viel Ommen toch af. De belangrijkste overweging hiervoor was dat er slechts één (homogene) minderheidsgroep in Ommen woont. Ondanks de uitstekende verhouding tussen gemeente en woonwagengewoners en de wijze waarop deze

De Gereformeerde Kerk, vóór de verbouwing tot Oosterse Bazar (foto: Auke Pluim).

laatsten bij de Ommense gemeentelijke beslommeringen worden betrokken, drong de gemeente niet door tot de eindselectie. De jury is van mening is dat de gemeente Ommen wellicht een prijs voor het "woonwagenebeleid" verdient, een oordeel over het "minderhedenbeleid" kan zij vooralsnog niet geven. Voor Zevenaar geldt in principe hetzelfde. Genomineerd door de st. Dewan Maluku Zevenaar huisvest deze gemeente een minderheden-groep die voor zestig procent uit Molukkers bestaat. Ofschoon er ook nog Turken, Spanjaarden, asielzoekers en vluchtelingen wonen, is de problematiek te kleinschalig om een groot aantal specifieke voorzieningen te rechtvaardigen. Het speciale drugsofvangproject voor Molukkers wordt in positieve zin vermeld. Toch is hier volgens de jury sprake van een om praktische en organisatorische redenen vooral op Molukkers gericht beleid. De andere groepen zijn domweg te klein. Misschien kan dit criterium expliciet worden opgenomen in de door de jury gehanteerde criteria.

De eindselectie

De vier gemeenten die "het" niet geworden zijn, zijn achtereenvolgens Brummen, Delft, Hengelo en Tilburg. Brummen is voorgedragen door het Rijksconsulentenschap Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Arnhem). Ik citeer: "Omdat de voordracht door een derde is gedaan (zie boven) en omdat de resultaten de jury aanspraken zijn alle zelforganisatie in Brummen benaderd. Daaruit bleek dat er een breed draagvlak voor de nominatie aanwezig was." Als het de jury aanspreekt wordt er pas bij zelforganisaties navraag gedaan? Brummen struikelt echter vooral omdat er geen formele inspraakverordening bestaat en omdat het een kleine gemeente is. De schaal waarop zich minderhedenproblematiek voordoet is hier ook weer een belangrijk criterium om beleid aan af te meten. Deventer is nu eenmaal groter en heeft een grotere groep minderheden. Delft is voorgedragen door de Italiaanse vereniging (Delft).

Ook hier is de registratie van de gemeente onvoldoende om te bepalen hoeveel procent allochtonen er precies in dienst zijn. Delft heeft 'contract compliance' in het collegeprogramma opgenomen. In Delft hebben de minderheden inspraak via het sinds 1978 bestaande inspraakorgaan (onlangs geherstructureerd) dat wordt gedragen door een samenwerkingsverband van zelforganisaties en een ambtelijke groep. Hoe de nieuwe structuur werkt is niet helemaal duidelijk. De jury schrijft onvoldoende gelegenheid te hebben gehad de zelforganisaties van Delft te consulteren.

De gemeente Hengelo is genomineerd door de ver. Fed. Vluchtelingenorganisaties Nederland (Utrecht). In deze gemeente stijgt het percentage in dienst van de gemeente snel (evenals in Brummen). Er is een instroomproject voor aankomende allochtone beleidsmedewerkers. Er is een formele inspraakverordening en een zeer zorgvuldig opgebouwde inspraakstructuur in de vorm van het platform buitenlanders met dertien deelnemende organisaties, die tien maal per jaar bij elkaar komen. Er zitten drie allochtone leden in de gemeenteraad. De betrokkenheid van de minderheden bij de gemeentepolitiek spreekt de jury zeer aan.

De gemeente Tilburg is voorgedragen door de St. Landelijk Inspraakorgaan Antillianen (Den Haag). Hier is de participatie van minderheden in het gemeentelijk apparaat ook meetbaar. Die participatie is nog niet hoog maar behoorlijk te noemen. Voor taalonderwijs is veel aandacht. Ondanks de vele activiteiten die in Tilburg georganiseerd worden voor en door minderheden loopt het ook hier spaak op de inspraakprocedures. Er is geen inspraakverordening, slechts informeel overleg. Woonwagenebwoners worden niet als doelgroep van het minderhedenbeleid beschouwd door de gemeente Tilburg. Er woedt op dit moment een discussie in Tilburg over de

gemeentelijke nota "Minderhedenbeleid Tilburg, in discussie". De inhoud van de nota vormt een breuk met het huidige beleid omdat deze de plichten van allochtonen eenzijdig benadrukt. Dit zou wel eens een algemeen gevoel van ongenoegen jegens minderheden kunnen oproepen. De povere regeling rond de inspraak en de recente discussie zijn voor de jury aanleiding dat er onvoldoende grond bestaat om Tilburg de prijs toe te kennen.

De winnaar

De gemeente Deventer is genomineerd door de ver. Fed. Turkse Organisaties Overijssel (Deventer) en de stg. Stedelijke Organisatie Buitenlanders (Deventer). Met grote meerderheid heeft de jury besloten de prijs aan Deventer toe te kennen. Deze keuze is gebaseerd op een tweevoudige nominatie, de informatie die is opgevraagd en een vergelijking met de andere genomineerde gemeenten. In Deventer bestaan goede contacten tussen de minderheidsgroepen en het gemeentebestuur. Ook de inspraak is goed geregeld via formele en informele kanalen. De gemeente zelf ziet het zoeken naar een gezamenlijke aanpak als een rationele manier om krachten te bundelen en tot optimale resultaten te komen. Dit onder het motto: "Samen wat kan en apart wat moet". Deventer heeft een krachtig werkloosheidsbestrijdingsbeleid, gericht op minderheden. Ook het percentage allochtone gemeenteambtenaren is een belangrijk aandachtspunt. Allerlei regelingen zoals JWG en banenpool hebben een hoge participatie van minderheden. Verder is er oog voor etnisch ondernemerschap via het project 'Oosters Bazar', dat een relatief grote omvang kent. In het juryrapport wordt een stortvloed aan activiteiten opgenoemd. Wat mij het meest trof was dat Mw. Dales volgens de afdeling Voorlichting van de gemeente Deventer de LAO-prijs niet uitreikte aan de gemeente

Deventer, maar aan de **Deventer gemeenschap**. Dit impliceert een verregaande vorm van samenwerking tussen bevolking en gemeentebestuur. Het is in deze tijden van politieke onbetrokkenheid en non-participatie verheugend om te zien dat het dus wel kan. De LAO-prijs is ingesteld met als doel om gemeenten te stimuleren een actief en positief minderheidsbeleid te voeren. Dat het slechts mogelijk is als de bevolking zelf meewerkt, wordt in het juryrapport wel duidelijk. Deventer geeft dus het goede voorbeeld. Hopelijk zullen in de toekomst meer gemeenten meedingen naar de prijs. Het meedingen is op zich namelijk al

een onderscheiding. Als er in een gegeven gemeente een goed minderheidsbeleid wordt gevoerd, als in die gemeente de zelforganisaties van minderheden tevreden zijn, kunnen zij die gemeente nomineren. Dit is op zich al een belangrijke stap voorwaarts in de strijd om een waarschijnlijk democratisch en tolerant gemeentebestuur. Het opbouwwerk in de Nederlandse gemeenten mag zich uitgedaagd voelen om op dit gebied vorderingen te maken. Wat Deventer kan, moet in andere gemeenten ook mogelijk zijn. Want het Deventer opbouwwerk heeft een niet onaanzienlijke bijdrage geleverd aan het winnen van deze LAO-prijs. ■

Interieur van de Oosterse Bazar (foto: Auke Pluim).

Hulpverlening aan migrantenvrouwen A'dam Oud West

Migrantenvrouwen hebben door hun positie in de Nederlandse samenleving aparte aandacht in de hulp- en dienstverlening nodig. Hoewel veel migrantenvrouwen psycho-sociale klachten hebben, doert ze niet vaak een beroep op hulpverleners. De structuur en organisatie van de hulp- en dienstverlening is voor migrantenvrouwen ondoorzichtig. Dit concludeert Akki Bakkers, studente etnische studies aan de Vrije Universiteit Amsterdam, in het door de Wetenschapswinkel VU uitgebrachte rapport *Geholpen met Hulpverlening? Een inventariserend onderzoek naar de ervaringen van hulpverleners met migrantenvrouwen in stadsdeel Oud West*. Het rapport werd donderdag 9 juli j.l. gepresenteerd in het Wijkopbouworgaan Oud West.

Uit interviews met 32 hulpverleners die in het Amsterdamse stadsdeel Oud West werkzaam zijn, blijkt dat met name de geestelijke gezondheidszorg nauwelijks door migrantenvrouwen worden bereikt. Oorzaak daarvan is dat de vrouwen geen onderscheid willen of kunnen maken tussen materiële en andere hulpvragen. Daardoor blijft onopgemerkt dat veel lichamelijke klachten waarschijnlijk het gevolg zijn van psycho-sociale of psychische problemen.

Ook de structuur van de lichamelijke gezondheidszorg, het maatschappelijk werk en de sociaal-juridische hulpverlening is voor migrantenvrouwen vaak erg onduidelijk. Geen van de voorzieningen is specifiek voor migranten. Wel zijn hier en daar tolkensprekuren of migrantenwerksters aangesteld. Doordat veel migrantenvrouwen de Nederlandse taal niet beheersen, nemen zij snel hun toevlucht tot deze instellingen, of ze hier nu met hun probleem aan het juiste adres zijn of niet.

Bakkers meent dat meer samenwerking tussen de verschillende instellingen noodzakelijk is om een groter aantal migrantenvrouwen te bereiken. Ook zou meer aandacht

moeten worden besteed aan de sociale netwerken van migranten. Die blijken erg belangrijk te zijn bij het voorkomen en oplossen van problemen. Hiertoe zouden de migranten een eigen ruimte tot hun beschikking moeten krijgen, die men tevens zou kunnen gebruiken voor voorlichtingsactiviteiten.

Het onderzoeksrapport *Geholpen met hulpverlening*' is te bestellen door f 8,- over te maken op giro nr. 732963 van de Wetenschapswinkel van de Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105, Amsterdam o.v.v naam, adres en rapportnummer 9210. ■

Turkse vrouwen met psychosomatische klachten

Als nummer 2 in de publicatiereeks van het project "Migranten + Gezondheid" in de Rotterdamse Wijk Bospolder-Tussendijken is een verslag verschenen over een gespreksgroep voor Turkse vrouwen met psychosomatische klachten. In het project "Migranten + Gezondheid" werken migranten en beroepskrachten in het welzijnswerk en de gezondheidszorg samen aan de verbetering van de gezondheidssituatie van migranten. Omdat veel Turkse vrouwen last hebben van psychosomatische klachten is er in 1991 een gespreksgroep opgezet. De gespreksgroep werd begeleid door twee maatschappelijk

werksters in de wijk in samenwerking met een tolk.

Van deze gesprekken is nu een verslag beschikbaar. In het verslag komen de opzet van de gespreksgroep, het verloop van de bijeenkomsten en de resultaten volgens de deelnemers en de begeleidsters aan de orde: Wat komt er kijken bij de voorbereidingen en de werving? Hoe zijn de bijeenkomsten verlopen? Op welke manier werden de problemen in de groep besproken? Hoe reageerden de deelnemers hierop? Hoe beoordelen de deelnemers de gespreksgroep? Wat heeft het hun opgeleverd? Wat vinden de begeleidsters van het verloop van de gespreksgroep, de gehanteerde werkwijze en de besproken problemen?

Het verslag levert zowel nuttige informatie voor begeleid(st)ers van gespreks- en zelfhulpgroepen voor Turkse vrouwen, als voor de instellingen waar groepswork voor Turkse vrouwen wordt georganiseerd.

Het verslag is voor f 12,50 (ex. verzendkosten) te bestellen bij: Project "Migranten + Gezondheid", Bospolderstraat 15a, 3025 ES Rotterdam. Tel.: 010-4.259.639. ■

BAAN organiseert studiedag over 'Motiveren & motivatie'

De Stichting BAAN te Utrecht is een werkplaats waar langdurig werklozen - in hoofdzaak mannelijke migranten - werkervaring opdoen in de vakdisciplines 'hout' (inclusief schilderen) en 'metaal' (inclusief lassen). Dit najaar bestaat Stichting BAAN vijf jaar. Om dat te vieren, is ervoor gekozen een landelijke studiedag te organiseren. Iedereen die beroepsmatig, rechtstreeks of indirect, betrokken is bij vergelijkbare projecten als Stichting BAAN is van harte welkom om aan deze studiedag deel te nemen. In de eerste plaats zijn dat jongerenwerkers, straathoekwerkers, vormingswerkers, jeugdhulpverleners en werkbegeleiders. Maar ook beroepskeuze-adviseurs, traject-begeleiders (JWG-jeugdwerkgarantiewet), werktoeiders, arbeidsbemiddelaars en consulents uit allerlei branches worden uitgenodigd. Tenslotte is de studiedag interessant voor politici, ambtenaren, wetenschappers en beleidsmakers.

BAAN

Sinds het voorjaar van 1987 kent Utrecht het werkervaringsproject Stichting BAAN. Het is een kleinschalig project, destijds opgezet voor werkloze/werkzoekende jongeren. Elk jaar kunnen er ongeveer 30 deelnemers in de werkplaats aan de Bouwstraat 45, in de wijk Witte Vrouwen, terecht om werkervaring op te doen. Het gaat nu nog vooral om een op de praktijk gerichte aanpak, waarin drie belangrijke zaken centraal staan.

- In de eerste plaats: het zo goed mogelijk nabootsen van een echte werksfeer, alsof de deelnemers al in een bedrijf werkzaam zijn.

- In de tweede plaats: het onder de knie krijgen van enkele basistechnieken bij het werken met hout, schilderen of metaal.

- In de derde plaats, natuurlijk: h verkrijgen van een vaste, betaalde baan buiten het project of het gaan volgen van een goede (beroeps-)opleiding.

Vernieuwingen

Naast wat hierboven staat, wordt er bij Stichting BAAN voortdurend nagedacht over en werk gemaakt van noodzakelijk geachte vernieuwingen.

Zoals het aanbod van Stichting

BAAN verbreden; waardoor het ook aantrekkelijk(er) wordt voor meisjes en vrouwen. En los van de nu nog erg vak-gerichte afdelingen, ook aandacht en energie steken in de algemene voor-opvang en vol-doende nazorg.

Bij voor-opvang wordt gedacht aan begeleiding bij (beroepen-)oriëntatie, versterking van motivatie en oefening in sociale vaardigheden. Nu is het geprogrammeerd verzorgen van zo'n brede mogelijkheid - eerst eens rondkijken en daarna eventueel een richting kiezen - in Utrecht nog nergens georganiseerd.

Bij nazorg gaat het om een gedegen en professionele aanpak waardoor deelnemers aan een blijvende plaats op de arbeidsmarkt of een opleiding geholpen kunnen worden.

Nu wordt daar - min of meer langs natuurlijke weg zo gegroeid - ook al wel aan gewerkt; maar het kan beter en het moet daarom anders!

Deelnemers

De groep waarmee gewerkt wordt, is breed van samenstelling. De deelnemers leren - met steun en begeleiding van BAAN - nieuwe wegen ontdekken waarlangs zij (weer) aan werk kunnen komen. Op dit moment gaat het daarbij vooral om jongens en mannen, hoofdzakelijk van buitenlandse herkomst,

werkervaringsproject

Bouwstraat 45 a
3572 SP Utrecht

waaronder ook enkele vluchtelingen. De doelgroep van Stichting BAAN kan niet kortweg worden omschreven. Er kleven te veel verschillende facetten of combinaties daarvan aan elke individuele deelnemer. Lastig bereikbaar, moeilijk bemiddelbaar, laag opgeleid, problematische sociale achtergrond, weinig gemotiveerd, langdurig werkloos, onder (medische) behandeling. In het modern spraakgebruik is de term 'meervoudige problematiek' in opkomst. De deelnemers bij BAAN hebben daar zonder uitzondering mee te maken. Het is nu niet bepaald de doelgroep die zich wel weet te redden. Het is ook niet de doelgroep die door de geëigende instanties gemakkelijk wordt opgezocht, gevonden en bediend.....

Resultaat

Ondanks de structurele problemen in het benaderen en bereiken van de doelgroep hebben meer dan 150 deelnemers in de afgelopen jaren voor kortere of langere tijd aan het werkervaringsproject meegedaan. Soms werden ze door het arbeidsbureau of de sociale dienst op de mogelijkheid van Stichting BAAN gewezen. Dikwijls zorgde Stichting BAAN zelf - door mailings, persberichten en de jaarlijks

georganiseerde 'Open Dag' - voor de nodige toeloop en inschrijvingen. Bovendien groeit in Utrecht het aantal verwijzers dat op de hoogte is van de mogelijkheid van Stichting BAAN. Ruim 100 deelnemers kwamen met steun en begeleiding van Stichting BAAN op een vaste plek op de arbeidsmarkt of bij een (beroeps)-opleiding terecht.

Werkwijze

Stichting BAAN probeert in de aanpak zoveel mogelijk de sfeer van een bedrijfsmatige werkplaats na te bootsen. Er moet worden gewerkt. Er moet worden overlegd. Afspraken moeten worden nagekomen. En er moet produktie worden gemaakt. Zowel in de afdeling hout, schilderen, als in de afdeling metaal wordt dat doel nagestreefd. Onder deskundige leiding worden er bijvoorbeeld fietsen en rolstoelen gerepareerd (bestemd voor projecten in de Derde Wereld) of gereedschap en speelgoed vervaardigd (bestemd voor kindercentra, dagverblijven en eveneens projecten in de Derde Wereld).

De deelnemers krijgen, met behoud van hun volledige uitkering, een vergoeding van f 5,- per gewerkt dagdeel uitbetaald. Het spreekt voor zich, dat dat bijdraagt aan de motivatie om deel te nemen.

Belangrijke ondertoon bij de goederproductie van Stichting BAAN is: het duidelijk en zichtbaar nut en de ideële of solidariteit gerichte - bestemming van de produkten. Inmiddels is ruimschoots bewezen hoezeer ook die aspecten motiverend werken en door de deelnemers worden gewaardeerd.

Doel

Uiteindelijk is de doelstelling van het werkervaringsproject Stichting BAAN tamelijk eenvoudig. Het gaat erom dat de deelnemers (na kortere of langere tijd) de overstap maken van het project naar een betaalde baan of een (beroeps)-opleiding.

Natuurlijk is dat einddoel niet van de ene op de andere dag bereikt. Om het doel dichterbij te halen, zijn er verschillende deeltaken waaraan door Stichting BAAN veel zorg en aandacht wordt besteed. Grofweg kunnen de werkzaamheden die daar bij horen in vier aparte vakken worden onderverdeeld. Eerst: het voorwerk. Dan: de opvang en begeleiding. Vervolgens: de nazorg. En tenslotte: de organisatie van het project.

Herkenbaar motto

Projecten als het werkervaringsproject Stichting BAAN zijn dikwijls moeizaam tot stand gekomen en hebben het nog dagelijks moeilijk. Het is lastig gebleken een werkwijze te ontwikkelen die enig hout snijdt en tot resultaten leidt. Telkens terugkerend onderdeel in de werkwijze is het motiveren van de deelnemers. Die deelnemers vormen over het algemeen een weerbarstige doelgroep, die zich niet gemakkelijk laat bereiken of tot actie bewegen. Telkens terugkerend struikelblok is de motivatie.

De studiedag heeft dan ook het volgende thema: 'Motiveren & motivatie'. Alles onder het herkenbare motto: 'Geen zin? Onzin!' Want Stichting BAAN is heilig overtuigd van positieve mogelijkheden en perspectieven voor dit type projecten, mits aan de minimale basisvoorwaarden maar kan worden voldaan. Die overtuiging stoelt op de door Stichting BAAN de afgelopen vijf jaar in de praktijk opgedane ervaring!

Tijdens de studiedag op 9 oktober zal door diverse deskundigen vanuit verscheidene achtergronden worden ingegaan op verschillende deelaspecten die allemaal vastzitten aan projecten als Stichting BAAN. 's Morgens staan de volgende inleidingen op het programma: **Methodiek-ontwikkeling & aanpak** (door Marian Harten van het PPI, Pedagogisch Psychologisch Instituut); **Tussen vraag & aanbod** (door Jan

Kapitein van de SWA, Stichting Werkgelegenheid en Arbeidsmarkt); **Vanuit theorie naar beleid** (door Jaap Noorda van de VU, Vrije Universiteit) en **Lokaliseren & motiveren** (door Kamal Ramkalup, van de wijkwelzijnsorganisatie Laakkwartier-Noord). Na de plenaire inleidingen kan in kleinere kring met de inleiders op hun verhaal worden teruggekomen en voortgeborduurd.

's Middags wordt begonnen met een zo gevarieerd mogelijk opgezette en ingerichte presentatie-activiteit waaraan door alle deelnemers - namens hun organisatie of instelling - naar hartelust kan worden meegedaan. Materialen en produkten tonen; informatie uitwisselen en uitdelen; kennismaken en contacten leggen, zijn hier de sleutelbegrippen. De studiedag wordt besloten met een forumdiscussie onder leiding van Henk van Hoorn (hoofd informatie NOS-radio) en het maken van eventuele vervolgspraken.

Meer informatie

De studiedag wordt op vrijdag 9 oktober 1992 gehouden in het sociaal cultureel centrum 'De Musketon' in de wijk Lunetten te Utrecht (op loopafstand van het gelijksnamige NS-station). De studiedag duurt van 10.00 tot uiterlijk 16.00 uur.

Voor andere tekst en uitleg, graag even contact opnemen met Fred Penninga, Van Musschenbroekstraat 69, 3514 XJ Utrecht, tel. 030-734379, fax 030-714594. ■

Partners voor de toekomst

Gehandicaptenplatforms hebben baat bij goede relatie met opbouwwerk

door Josephine Mutsaers

Gehandicaptenplatforms in de kleinere gemeenten in Noord-Brabant bestaan bij de gratie van de inzet van vrijwilligers. Als deze vrijwilligers, die veelal zelf gehandicapt zijn, voor korte of langere tijd wegvallen, kan de continuïteit van het werk in gevaar komen. Bovendien zijn de vrijwilligers, juist door hun handicap, vaak zeer ervaringsdeskundig. Maar ze hebben niet altijd voldoende kwaliteiten in huis om een platform organisatorisch goed te laten draaien. De platforms doen er daarom goed aan organisatorische ondersteuning aan te vragen bij bestaande instellingen voor opbouwwerk of sociaal-cultureel werk.

In het kader van het project **Ondersteuning gehandicaptenplatforms** schreef Wilma Kuiper *Doorbreken en bouwen. Een notitie over kwaliteitsbevordering en ondersteuning van gehandicaptenplatforms in Noord-Brabant*. De notitie is geschreven in opdracht van het Provinciaal Overleg Gehandicaptenbeleid (POG) en het Provinciaal Instituut voor Samenlevingsopbouw en Maatschappelijke Activering (PRISMA). Doel van het project is verbetering van kwaliteit en functioneren van bestaande platforms en het opzetten van platforms in gemeenten waar die nog niet bestaan.

Naar aanleiding van de notitie van Wilma Kuiper interviewde Josephine Mutsaers een aantal betrokkenen. In bijgaand artikel is dat interview dat is verschenen in een afzonderlijke projectkrant van POG en PRISMA, grotendeels overgenomen.

Lokaal gehandicaptenbeleid is het afgelopen half jaar in een stroomversnelling gekomen. Dit voorjaar heeft de ministerraad ingestemd met een voorstel voor een Wet voorzieningen gehandicapten. Daarin wordt de overheveling van voorzieningen voor woningaanpassingen en vervoer naar de gemeenten geregeld. Deze wet moet 1 januari 1994 van kracht worden. Invloed op lokaal beleid wordt dus nu ook voor gehandicapten van toenemend belang. De aandacht voor de rol van opbouwwerkondersteuning voor lokale gehandicaptenorganisatie sluit hierbij aan. Naast het Noordbra-

bantse initiatief zijn op meer plaatsen activiteiten gericht op versterking van organisatie van gehandicapten op lokaal niveau zichtbaar. De federatie Nederlandse Gehandicaptenraad en het Interprovinciaal Overleg Gehandicaptenbeleid (CORS) hebben gezamenlijk een project gestart dat via onderzoek en kennisoverdracht moet leiden tot aanbevelingen voor opzet en organisatie van lokale platforms voor mensen met een handicap. In een begeleidende projectgroep hebben o.a. het Nederlands Instituut voor Onderzoek naar Maatschappelijke Opbouw (NIMO) en het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Oost Nederland (WOZON) zitting. In de provincie Limburg is inmiddels een provinciale werkgroep Gemeentelijk gehandicaptenbeleid gevormd. Eind juni heeft staatssecretaris Simons een overzichtsnote *Beleid voor mensen met een lichamelijke handicap* aangeboden aan de Tweede Kamer. De nota biedt een goed overzicht van de algemene uitgangspunten van het gehandicaptenbeleid, van het categorale zorgbeleid en van het departementale facet- en innovatiebeleid.

Dwarsverbanden

Volgens Wilma Kuiper is lokale ondersteuning van platforms heel goed mogelijk. Zij ziet daarbij een rol weggelegd voor het opbouwwerk. 'De relatie tussen de gehandicaptenplatforms en instellin-

gen voor opbouwwerk of sociaal-cultureel werk moet verstevigd worden', meent ze. 'De dwarsverbanden ontbreken. Er is eigenlijk sprake van twee gescheiden circuits. De gehandicaptenplatforms zijn zich er niet van bewust dat het opbouwwerk hen zeer goed kan ondersteunen bij organisatorische zaken. En de instellingen voor opbouwwerk zijn nog nooit direct geconfronteerd met problemen van gehandicapten en hebben die problemen ook nog nooit opgepakt'.

Concrete vragen

Het initiatief om tot samenwerking te komen, stelt Kuiper, moet bij voorkeur uitgaan van de gehandicaptenplatforms. 'Dat is voor het opbouwwerk het prettigst. Het opbouwwerk is er wel om problemen in de maatschappij te signaleren, maar dat kan zich wel rot-signaleren. Komen de platforms met concrete vragen voor ondersteuning om een bepaald probleem op te lossen, dan kan het opbouwwerk aan het werk'. Volgens Kuiper moet het daarbij wel gaan om verzoeken voor zakelijke begeleiding. 'Het opbouwwerk is een dienstverlenende instantie, geen club van hulpverlening'. Het is niet de bedoeling dat het opbouwwerk de taken van het gehandicaptenplatforms gaan overnemen. Kuiper: 'De meeste platforms zijn daar wel bang voor en houden misschien om die reden de boot af. Over het algemeen willen de gehandicaptenorganisaties een vorm van ondersteuning om zaken bij de gemeente aan te kaarten. Het opbouwwerk is er om het groepsproces te begeleiden, mensen of groepen mondiger of deskundiger te maken en ze naar de juiste instanties te verwijzen'.

Samenwerking welzijnswerk en POG gewenst

Het POG, het Provinciaal Overleg Gehandicaptenbeleid, heeft over het algemeen veel ondersteuning

geleverd aan de 26 platforms voor gehandicapten, die er momenteel in de provincie Noord-Brabant zijn. Bij het ene platform verleende de provinciale instelling secretariatswerk of stelde ze de agenda samen. Voor het andere verzorgde het POG de post of stelde het de vergaderagenda op. Bij weer een ander lokaal platform moet het POG opbouwwerk-achtige diensten verlenen.

Het provinciaal overlegorgaan heeft die ondersteuning steeds willen verlenen, zegt staffunctionaris en provinciaal platformcoördinator Wouter Schelvis. Maar de POG-mensen kwamen wel tot de ontdekking dat ze binnen de platforms oneigenlijk bezig waren. 'Aan de organisatorische kant bleek het POG voor de platform onmisbaar. We moesten de mensen vergadertechniek bijbrengen, of er werd van ons verlangd dat we aan conflictbeheersing deden. Geleidelijk aan kwamen we tot de conclusie dat het op poten zetten van organisatorische zaken bij de platform voor ons als kleine club een te grote kluit was. Het opbouwwerk zou beter op dat soort taken gezet kunnen worden, want die is in deze de juiste partner'.

Nieuwe doelgroep

Als het opbouwwerk of het sociaal-cultureel werk de gehandicaptenplatforms gaat ondersteunen, krijgt het POG meer armsgang voor het inhoudelijk ontwikkelen van gehandicaptenbeleid. De platforms worden daardoor ook minder afhankelijk van het POG en de reguliere instellingen worden tegelijkertijd gecorificeerd met een nieuwe doelgroep.

De praktijk wijst volgens Schelvis uit dat de twee eenheden best samen kunnen gaan. In gemeenten in de provincie waar gehandicaptenplatforms en opbouw/sociaal-cultureel werk elkaar al gevonden hebben, zijn voorzieningen voor gehandicapten gerealiseerd die anders

wellicht niet van de grond waren gekomen. Schelvis noemt als voorbeeld de gemeenten Oss, Helmond en Waalwijk. 'Het gehandicaptenbeleid is er inhoudelijk beter en sterker. Bovendien kunnen daar richting gemeente zaken versneld geregeld worden'.

Geitenwol

Dat gehandicapten en welzijnswerk elkaar tot heden links hebben laten liggen, ligt volgens Schelvis aan beide partijen. 'Het verschijnsel gehandicaptenplatforms is nog niet zo oud. De eerste zijn in 1982 van de grond gekomen. De gehandicapten hebben de zaken altijd zelf willen regelen. Ze wilden onder geen beding samenwerking met de "getenwillensokkenjongens" uit welzijnsland. Het opbouwwerk/sociaal-cultureel werk heeft de groep gehandicapten nooit hoog op de prioriteitenlijst staan, omdat andere groepen *beter scoorden* de minderheden, de vrouwen of de randgroep-jongeren'. De twee 'eenheden' hebben elkaar inmiddels wel gevonden. Volgens Schelvis komt dat omdat de belangstelling voor gehandicapten over het algemeen is toegenomen. 'De televisie is met een Mankenmentenshow gekomen. Het onderwerp is onderhand een vast item aan het worden in actualiteitenrubrieken'.

Decentralisatie

Het POG is er voorstander van dat in zoveel mogelijk gemeenten de gehandicaptenplatforms en het welzijnswerk een 'relatie' met elkaar krijgen. Schelvis: 'We willen die zaak snel geregeld hebben, maar zijn er niet op uit om dingen overhaast te regelen'. Met ondersteuning van het opbouwwerk zijn de gehandicaptenplatforms ook gebaat, als over enige jaren de decentralisatie van het gehandicaptenbeleid een feit is geworden. Dan moeten gemeenten beslissen hoeveel geld ze over

hebben voor het gehandicaptenbeleid. Schelvis: 'Maar dan moet er wel een gehandicaptenbeleid zijn. Goed beleid is er pas, als de organisatorische kant goed geregeld is. Want als er bijvoorbeeld geen agenda gemaakt is, wordt er ook niet vergaderd'.

Ondersteuning en verzelfstandiging

Waalwijk is een van de gemeenten in Noord-Brabant, waar opbouwwerk en het gehandicaptenplatform elkaar hebben gevonden.

Opbouwwerker Hans Donker van het PSI (het Plaatselijk Service Instituut, maar de volledige naam is in onbruik geraakt) heeft de gehandicapten in Waalwijk zelf bijgestaan bij het oprichten van het plaatselijk platform. Deze organisatie draait nu ruim een jaar. Donker kijkt terug op zijn ondersteunende rol in het begin en na verloop van tijd bij het Waalwijkse platform.

Volgens Donker bestond de ondersteuning in het begin uit het richten van secretariatswerk, het aanschrijven van (landelijke) gehandicaptenorganisaties en het beschikbaar stellen van faciliteiten, zoals vergaderruimte. Ook legde hij als opbouwwerker contact met de gemeente en maakte hij de groep gehandicapten wegwijs in de gemeentelijke gang van zaken.

Donker woonde verder onder meer de vergaderingen van het platform bij, hielp mee bij het samenstellen van folders en het verspreiden van die folders. 'Maar ondersteuning', zo besluit hij de opsomming, 'hield ook in dat er gewerkt moest worden aan de verzelfstandiging van het platform'.

Toen het Platform Gehandicapten Waalwijk (PGW) eenmaal van de grond was gekomen, werd Donkers aandeel in het geheel steeds minder. Voor een deel was dat ook zijn opzet. Voor een ander deel kwam dat omdat na ongeveer een half jaar Nol van de Veer in beeld kwam. Deze profileerde zich volgens

Hans Donker, opbouwwerker te Waalwijk

Donker al snel als een krachtig voorzitter, die over zowel deskundigheid als tijd beschikte om de gehandicaptenkar goed te trekken.

Haken en ogen

Aan het begeleiden van gehandicaptenplatforms zit een aantal haken en ogen, weet Donker uit ervaring te vertellen. 'Allereerst is er de verscheidenheid van mensen, die aan het platform willen deelnemen. De enige overeenkomst die ze hebben is dat ze betrokken zijn bij het gehandicapt zijn. Voor de rest zijn ze zeer verschillend: jong en oud, links en rechts en noem maar op'.

'Daarnaast zijn er ook de verschillende soorten handicaps. Er zijn doven, blinden en slechtzienden, maar er zijn ook rolstoelers, carpatiënten, MS-patiënten en nog veel meer. De voorzieningen voor de ene

gehandicapte kan weer strijdig zijn voor de andere. Blinden zijn bijvoorbeeld gebaat bij een stevige trottoirband, waar ze met hun stok tegen aan kunnen tikken. Zo'n hoge rand is weer een obstakel voor rolstoelers'.

Gehandicapten, is Donkers ervaring, zijn ook niet zo aktiegericht. 'De gehandicapte beleeft zijn gehandicapt-zijn individueel en is niet snel geneigd met lotgenoten in de sfeer van belangenbehartiging aan het werk te gaan'. Een van de eerste, praktische zaken die Donker ter hand nam, was het opstellen van een vergaderschema en werkplan. 'Dat was nodig, omdat gehandicapten niet gewend zijn om in een instituut management-achtig te functioneren'.

Voorzieningen

Als opbouwwerker, geeft Donker nu

toe, wist hij indertijd weinig van het bestaan van de verschillende soorten voorzieningen voor gehandicapten en van de noodzaak om deze voorzieningen aan te brengen. Gelukkig stond het POG hem met informatie terzijde. 'Zo'n ringleiding', geeft Donker als voorbeeld. 'Daar had ik nog nooit van gehoord. Nu weet ik inmiddels wat het systeem inhoudt en dat het op zich een goedkope voorziening is, die simpel aan te leggen is bij nieuwbouw'. Door zijn beleidingswerk voor het gehandicaptenplatform is hij er ook achter gekomen dat de rubberen tegels bij stations speciaal worden aangelegd voor de blinde medemens. En dat, om een ander voorbeeld te noemen, slechtzienden in openbare gebouwen gebaat zijn bij een felgekleurde dwarsstreep. Die kunnen ze als leidraad gebruiken. 'En het is me nu ook opgevallen dat het openbare vervoer in Waalwijk slecht geregeld is voor gehandicapten en ouderen. Er zijn doorgaande busverbindingen en de bussen stoppen lang niet in alle wijken'. Had Donker vroeger nooit bij stil gestaan.

Donkers huidige rol bij het Platform Gehandicapten Waalwijk bestaat uit een organisatorische ondersteuning. Hij vergadert mee, geeft zonodig adviezen, bemiddelt met de gemeente en bewaakt het brede draagvlak van het platform. 'De achterban bij het geheel betrekken. De voorzitter mag niet te hard van stapel lopen', legt hij uit. Naar zijn mening draait het PGW goed. De club is momenteel bezig met een onderzoek naar de toegankelijkheid van de winkels in het winkelcentrum De Els. De bevindingen worden opgetekend in een nota, die binnenkort aan de gemeente en de winkeliers wordt aangeboden.

Basistaak

Bij gemeentelijke instanties bestaat volgens Donker wel de wil om voorzieningen voor gehandicapten te realiseren. 'De wil is er heus wel.

De gemeente subsidieert het platform en vindt onze begeleiding een prima zaak. Het PSI heeft van de gemeente geen extra geld verkregen om het gehandicaptenplatform te begeleiden. Wij zien het als een van onze basistaken. Dat zouden andere instellingen voor opbouwwerk ook moeten doen. De taak is toch het opkomen voor de minder draagkrachtigen. Daar horen gehandicapten ook bij!

Platform Oosterhout en het sociaal-cultureel werk

Het Gehandicaptenplatform Oosterhout bestaat vijf jaar en draait goed. Voorzitter Gerard Kruytzer kan niet anders zeggen: Toch heeft het platform besloten sociaal-cultureel werker Arian Schrauwen van Stichting Welzijn Oosterhout (SWO) bij de organisatie te betrekken. 'Het gehandicaptenplatform is hier in Oosterhout compleet in handen van vrijwilligers. Als die wegvallen, ligt het platform compleet op z'n gat', is Kruytzers verklaring voor de overigens nog prille samenwerking. In zijn vijfjarig bestaan heeft het Oosterhouts platform ondersteuning gevraagd en gekregen van het POG, het Provinciaal Overleg Gehandicaptenbeleid. Ondanks de vaak prettige samenwerking willen beide partijen toch een andere weg opslaan. Het POG wil Oosterhout nog wel adviserend bijstaan of de vergaderingen van het platform bijwonen, maar minder indringende ondersteuning bieden, zoals Kruytzer het noemt. En het Oosterhoutse platform heeft nu bij de SWO aangeklopt voor ondersteuning.

Positief

Hoewel de samenwerking nog van de grond moet komen, hebben Kruytzer en Schrauwen positieve verwachtingen van de toekomstige relatie. De SWO zou, zo staat Kruytzer voor ogen, het Plan van Aanpak Gehandicaptenbeleid kritisch kunnen volgen. De

welzijnsinstelling cq. Arian Schrauwen, zou zich verder ook kunnen inzetten voor een groot aantal zaken. 'Gehandicaptenbeleid', aldus platformvoorzitter, 'is niet alleen werken aan bereikbaarheid, toegankelijkheid en bruikbaarheid. Het gaat ook om arbeid, scholing, voorlichting of GMD-werk. Dat soort zaken moet je niet aan een vrijwilligersorganisatie overlaten, want dat is voor de club te ongrijpbaar'.

Schrauwen denkt het platform van dienst te kunnen zijn met praktische ondersteuning (het aanleren van vergadertechnieken, kopiëren, het beschikbaar stellen van vergaderruimte) en het kritisch kijken naar het Plan van Aanpak. 'Verder is de SWO een centrum waar van alles te halen valt. Op lokaal niveau zijn wij beter op de hoogte dan het POG. Wij hebben veel know-how in huis, hebben links en rechts veel contacten en kunnen het platform wegwijs maken in de gemeentelijke organisatie'.

Tot hoever

Beide heren weten nu ook al tot hoever de samenwerking moet gaan. 'Gebruik maken van elkaars positieve kanten' zeggen ze eenstemmig. 'Maar van de twee instellingen geen grote brij maken'.

Kruijter voegt er aan toe dat ook de bij het platform aangesloten gehandicaptenverenigingen kunnen profiteren van de nieuwe samenwerking. 'Wat de leden van het platform aan kennis opdoen bij de SWO, kunnen ze doorspelen aan het achterban, hun eigen verenigingen'. De gemeente Oosterhout zal, zo verwachten Gehandicaptenplatform en SWO, de samenwerking niet tegen houden. Schrauwen zegt dat de SWO van de gemeente een budget krijgt en vrij autonoom is in het beslissen waar ze de prioriteiten legt. Kruijter heeft op het gemeentehuis te horen gekregen dat de lokale overheid achter de samenwerking staat.

Sterkere partij

Ook bij de op handen zijnde decentralisatie in het gehandicaptenbeleid, waarbij gemeenten een grote zeggenschap krijgen over de besteding van gelden, kan de SWO een rol spelen, laat Kruijter desgevraagd weten. 'De SWO kan dan met ons bekijken hoe de gelden verdeeld moeten worden. Als platform hebben we samen met het POG een structureel overleg met de gemeente. Nu de SWO zich aan onze zijde schaaft, zijn we straks een nog sterkere partij tegenover coördinerend wethouder A. Kouweelaar'.

De notitie 'Doorbreken en bouwen' is te bestellen bij POG, Piushaven 1, 5017 AN Tilburg, tel. 013-355255 of bij Prisma, Postbus 10346, 5000 JH Tilburg, tel. 013-441440. ■

Consumptie van kwartaire diensten

In de vandaag verschenen studie, getiteld *Consumptie van kwartaire diensten* geeft het Sociaal en Cultureel Planbureau inzicht in de mate waarin bevolkingsgroepen gebruik maken van voorzieningen van de overheid en niet-commerciële instellingen (de zgn. kwartaire diensten). Specifieke aandacht is besteed aan de sectoren onderwijs, zorg, rechtshulp, vorming en cultuur, sport en openbaar vervoer. In de studie is de invloed van een aantal achtergrondkenmerken in kaart gebracht.

Onderwijs

Kinderen van ouders met een laag opleidingsniveau verlaten het onderwijs relatief vroeg en volgen zelden havo, vwo en hoger onderwijs. Vrouwen zijn nog steeds ondervertegenwoordigd in het hoger onderwijs. Het inkomen van de ouders heeft los van hun opleidingsniveau, een zelfstandige invloed op de onderwijsdeelname. Dat geldt vooral voor het hoger onderwijs. De groei van de deelname aan het hoger onderwijs is voornamelijk opgetreden voor kinderen waarvan ten minste een van de ouders een middelbare of hogere opleiding heeft genoten. Dit betekent een groeiende achterstand van kinderen van laag opgeleiden. Het effect van het inkomen van de ouders op het deelnemen aan hoger onderwijs vormt misschien een verklaring voor de snelle groei van de instroom in de periode 1985-1990. In deze periode stegen de inkomens immers ook sterk.

Zorg

Vooraf ouderen en vrouwen maken gebruik van zorgvoorzieningen. Veel éénoudergezinnen maken gebruik van extramurale geestelijke gezondheidszorg (zoals het RIAGG). Huishoudens met twee of meer kinderen maken relatief veel gebruik van diensten van gezinsverzorging en particuliere huishoudelijke hulp. Inkomen heeft bij zorgvoorzieningen geen invloed op het gebruik. Wel valt op dat het gebruik samenhangt met de verzekeringsvorm: particulier verzekerden maken minder gebruik van de diensten van de huisarts en

de apotheker. Naarmate er meer zorgverleners zijn per inwoner, wordt er meer gebruik gemaakt van fysiotherapie en wijkverpleging.

Rechtshulp

Het gebruik maken van rechtshulp is afhankelijk van leeftijd, geslacht, het type huishouden en de sociaal-economische positie. Zo zijn middelbare leeftijdsgroepen, mannen, éénoudergezinnen, zelfstandigen en zij die geen beroepsarbeid verrichten onder de gebruikers oververtegenwoordigd. Hoger opgeleiden maken meer gebruik van rechtshulp, zelfs van een laagdrempelige voorziening als bureaus voor rechtshulp. De advocaat wordt meer dan evenredig door hogere inkomensgroepen gebruikt. Dat is niet het geval bij de bureaus voor rechtshulp. Opvallend is dat de middeninkomens, die in verhouding tot hun inkomen veel voor de advocaat moeten betalen, minder gebruik maken van de advocaat als ook van de bureaus voor rechtshulp. De bereikbaarheid van bureaus voor rechtshulp (de afstand tot het dichtstbijzijnde bureau) heeft een aantoonbare invloed op het gebruik.

Cultuur

Bibliotheken, club- en buurthuizen en creativiteitscentra worden het meest door jongeren bezocht, podiumvoorstellingen en musea het meest door personen van middelbare leeftijd. Vrouwen zijn oververtegenwoordigd onder de bezoekers van podiumvoorstellingen, bibliotheken en creativiteitscentra. Relatief veel alleenstaanden bezoeken

podiumvoorstellingen en musea. Studenten maken relatief veel gebruik van alle voorzieningen met uitzondering van de club- en buurthuizen. Bij alle voorzieningen neemt het gebruik toe naarmate het opleidingsniveau hoger is. Dit geldt slechts in geringe mate voor de club- en buurthuizen. Een positief inkomenseffect wordt gevonden bij podiumkunsten en musea. Ten aanzien van podiumkunsten is er een toenemende oververtegenwoordiging van alleenstaanden met een hoog opleidingsniveau en een hoog inkomen te constateren.

Sport

Jongeren zijn bij het gebruik van sportvoorzieningen oververtegenwoordigd. Verder neemt het gebruik van sportvoorzieningen toe naarmate het inkomen hoger is. Huishoudens met een laag opleidingsniveau nemen minder deel aan sport dan huishoudens met een hoog opleidingsniveau. Deze achterstand is in de loop van de jaren tachtig niet verminderd.

Vervoer

Jongeren (tot 17 jaar) en huisvrouwen, gepensioneerden en uitkeringsontvangers, maken minder gebruik van de trein. Alleenstaanden, studenten, personen uit éénoudergezinnen en uit huishoudens met een hogere opleiding gebruiken dit vervoermiddel juist meer. Het inkomen en de bereikbaarheid van stations (de afstand tot het dichtstbijzijnde station) hebben een positief effect op het treingebruik. Ouderen, vrouwen, alleenstaanden, éénoudergezinnen en studenten maken relatief veel gebruik van bus, tram en metro (stads- en streekvervoer). Het inkomen heeft weinig invloed op het gebruik van deze voorziening. De toegankelijkheid van deze voorziening (het aantal busuren per inwoner) blijkt van enig belang te zijn, maar het effect van de bereikbaarheid van spoorwegstations op

Zorg, gezondheid en preventie

het gebruik van bus, tram en metro is groter. Het gebruik van de auto hangt positief samen met opleiding en inkomen. Zowel jongeren als ouderen maken relatief weinig gebruik van de auto. Dit laatste geldt ook voor alleenstaanden, personen uit éénoudergezinnen, studenten en huisvrouwen, gepensioneerden en uitkeringsontvangers. Hoe groter het aanbod van het openbaar vervoer is, des te minder er gebruik gemaakt wordt van de auto.

Opleiding en inkomen

Opvallend is dat opleiding een positief effect heeft op het gebruik van voorzieningen. Hoe hoger de opleiding, hoe vaker er gebruik van voorzieningen wordt gemaakt. Naarmate het inkomen hoger is, neemt ook het gebruik toe van onderwijs, particuliere huishoudelijke hulp, advocatuur, podiumkunsten, musea en sportvoorzieningen, alsook van trein en auto. Opleiding en inkomen hebben een geringe invloed op het gebruik van voorzieningen in de zorgsector.

Toekomstige ontwikkeling

Met deze uitkomsten is de ontwikkeling van het gebruik van kwartaire diensten in de jaren negentig geraamd. De raming varieert van een gemiddelde jaarlijkse daling van 2% bij bepaalde onderwijsvoorzieningen tot een groei van 4% bij de particuliere huishoudelijke hulp. In het eerste geval ligt de verklaring in de ontgroening, in het tweede geval is een voorziene stijging van de inkomens. Ontwikkelingen in het gebruik van kwartaire diensten kunnen echter slechts zeer ten dele worden verklaard uit kenmerken van gebruikers en de bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen.

Voor nadere informatie: Ely Bokma, Voorlichter SCP, 070-3198711, evt. 020-6982319. ■

Trefwoordenlijst voor publieksinformatie. Meer mondigheid, meer marktgerichtheid, meer keuzevrijheid. De behoefte aan informatie neemt toe, veel instellingen willen de burger beter informeren. Door het grote aanbod van publieksinformatie over zorg, gezondheid en preventie is het voor velen moeilijk snel de relevante informatie of het juiste adres te vinden. Wil men de gezondheidsvragen van de burger adequaat en snel kunnen beantwoorden dan is een goed ontsloten en toegankelijk informatiebestand een voorwaarde. Het opbouwen en in stand houden van een dergelijk informatiebestand is niet een kwestie van zo nu en dan brochures in mappen opbergen. Teneinde snel informatie te kunnen verstrekken is een trefwoordenstelsel voor de ontsluiting en toegankelijkheid van voorlichtingsmaterialen noodzakelijk.

Onlangs is bij het Landelijk Centrum GVO een trefwoordenlijst voor publieksinformatie verschenen. Deze trefwoordenlijst bevat een groot aantal termen op het terrein van zorg, gezondheid en preventie. De uitgave is bedoeld voor instellingen die een taak hebben op het gebied voorlichting over gezondheid en zorg: ziekenhuizen, gezondheidswijzers, ggd'en, kruisverenigingen, patiëntenverenigingen, apothekers en categoriale voorlichtingsinstellingen. De folders en brochures die de bibliotheek van het Landelijk Centrum GVO verzameld worden op basis van dit trefwoordensysteem ontsloten.

Inhoud

De trefwoordenlijst voor publieksvoorlichting kan worden gebruikt voor het beschrijven, ontsluiten en presenteren van voorlichtingsmaterialen en adressen. De lijst wordt in twee afzonderlijke delen uitgegeven. Deel 1 is bedoeld voor de informatie-intermediar. In dit deel zijn onder meer trefwoorden op het gebied van *zorgvoorzienin-*

gen en patiëntenrecht opgenomen. *Gezondheidsproblemen en ziekten* vormen een ander onderdeel van de lijst, met zowel trefwoorden die afzonderlijke ziekten behandelen, als trefwoorden op het gebied van gezondheidsproblemen bij specifieke groepen als bijvoorbeeld ouderen. Ook gezondheid in relatie tot leefstijl en gedrag komt aanbod. De trefwoorden hebben onder andere betrekking op ongezonde leefwijze, verslaving, seksualiteit, ziekteverzuim, problemen in de samenleving, discriminatie, milieu en dergelijke.

De trefwoordenlijst is het eerste produkt van het project "basissysteem publieksinformatie". In het kader van dit project worden produkten ontwikkeld waarmee instellingen de toegankelijkheid, kwaliteit en actualiteit van informatie ten behoeve van het publiek kunnen verbeteren.

Zorg, gezondheid en preventie: Trefwoordenlijst voor publieksinformatie deel 1 ISBN 90-6928-105-8 (439 pag.) is te bestellen door overmaking van f 96,50 (incl. porto) op postgiro 3963638 van het Landelijk Centrum GVO o.v.v. 17-1992. ■

Deel 2 ISBN 90-6928-106-6 (184 pag.) is te bestellen door overmaking van f 54,- onder vermelding van 18-1992.

Voor meer informatie: B. Spruit of E. van Hees, Landelijk Centrum GVO, telefoon 030-910244.

Studiedag: ouderen in buurtbeheer op 12 november 1992 in 's-Hertogenbosch (10-16 uur).

Afgelopen voorjaar is door ons bureau een onderzoek gehouden onder vrijwilligersorganisaties in de regio Arnhem, die bemiddelen in thuishulp. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de instellingen voor gezinsverzorging en kruiswerk in de regio Arnhem. Bij de uitvoering van het onderzoek is regelmatig overleg gevoerd met het Regionale Ziekenfonds Rijn-IJssel-land en met de Vrijwilligerscentrale Arnhem.

Aanleiding onderzoek

Sinds 1991 kent de Ziekenfondsraad een subsidieregeling die is gericht op de coördinatie van de vrijwillige thuishulp. De regeling is bedoeld om vrijwilligersorganisaties in financieel opzicht beter in staat te stellen met elkaar samen te werken en hun werkzaamheden op elkaar af te stemmen. In de regio Arnhem werd besloten alvorens de coördinatie van de vrijwillige thuishulp inhoud te geven een onderzoek uit te voeren onder vrijwilligersorganisaties die bij de coördinatie betrokken worden. De reden daarvoor was dat niet bekend was om welke vrijwilligersorganisaties het gaat en wat hun werkzaamheden zijn.

Vrijwillige thuishulp

Voor veel mensen die zich niet meer volledig zelf kunnen redden, geldt dat zij beter in staat zijn thuis te blijven wonen, als zij daarbij een bepaalde vorm van hulp ontvangen. Voor die hulp kan een beroep worden gedaan op bureaus, familie, vrienden of kennissen (de zogeheten mantelzorg), op professionele organisaties als gezinsverzorging en kruisverenigingen, of op vrijwilligersorganisaties. Bij vrijwillige hulp kan worden gedacht aan het verzorgen van boodschappen en vervoer, het bezorgen van maaltijden, een (zieken)bezoek aan huis, of bijvoorbeeld met iemand een wandeling

maken. De hulp is bestemd voor mensen die dat nodig hebben vanwege bijvoorbeeld een ziekte, handicap of sociaal problematische situatie.

De vrijwillige thuishulp wordt niet betaald. De hulp vormt een aanvulling op de mantelzorg en is geen vervanging voor professionele hulp. Waar het gaat om het raakvlak met de professionele hulpverlening, zien de vrijwilligersorganisaties hun werk als incidenteel inspringen, daar waar dat acuut nodig is.

Onderzoeksrapportage

Onlangs is de rapportage van het onderzoek verschenen. Het rapport is geschreven door drs. Fransien Attema. Het is getiteld: *Vrijwillige thuishulp in de regio Arnhem; een onderzoek in het kader van de coördinatie van vrijwillige thuishulp*. De rapportage geeft niet alleen inzicht in de werkzaamheden van vrijwilligersorganisaties maar ook in de eisen die worden gesteld door de organisaties. Eisen aan vrijwilligers, criteria voor het verlenen van hulp, voorwaarden die worden gesteld aan eventuele samenwerking en coördinatie. Veel vrijwilligersorganisaties zien wel iets in coördinatie, maar willen niet dat dit ten koste gaat van de eigen organisatie. Er is vooral behoefte aan een coördinator die ondersteunende en organisatie-overstijgende werkzaamheden verricht. Dat zou voor de vrijwilligersorganisaties een taakverlichting betekenen, terwijl zij zich dan zelf kunnen blijven richten op de daadwerkelijke uitvoering van de vrijwillige thuishulp.

Het onderzoeksrapport kan worden besteld door f 15,00 over te maken op postgirorekening 709272, ten name van Attema en Van de Wetering Deventer, onder vermelding van bestelnummer VRY-92.176. ■

Leefbaarheid van de directe woonomgeving en aandacht voor die bewoners/groepen, die het sterkst zijn aangewezen op de buurt zijn prioriteiten binnen het sociale vernieuwingsbeleid. Vanuit PRISMA en het Expertisecentrum Samenlevingsopbouw signaleren we dat tot nu toe nauwelijks dwarsverbindingen gelegd zijn tussen ontwikkelingen op het gebied van ouderen-participatie en buurtbeheerprojecten, terwijl in menig project wel 50-plussers actief zijn en het percentage oudere buurtbewoners snel groeit.

Deze studiedag zal ingaan op de vraag wat ouderen te bieden hebben aan projecten buurtbeheer/leefbaarheid woonomgeving. De diversiteit aan mogelijkheden en wensen van ouderen zal vanuit meerdere invalshoeken belicht worden. In het ochtendprogramma staat de belevingswereld van ouderen centraal. 's Middags wordt vanuit een voorbeeldproject (Rotterdam/Alexanderpolder) in workshops gewerkt aan praktijkvragen van de deelnemers. Er zal een reader met actuele informatie over het thema van deze dag worden samengesteld.

Voor wie:

De studiedag is bedoeld voor welzijnswerkers, ambtenaren en medewerkers van corporaties, die het draagvlak voor buurtbeheer onder oudere buurtbewoners willen versterken.

Aanmelding:

Het maximum aantal deelnemers is 30. De kosten voor deze studiedag bedragen f 75,- per deelnemer, inclusief lunch en reader. Inschrijving dmv. overmaking van f 75,- op bankrekening nr. 52.25.10.906 ABN Tilburg tnv. SSO Noord-Brabant, 'Studiedag Ouderen in Buurtbeheer'.

Voor nadere informatie over het programma kunt u terecht bij: Harrie Knikkink, PRISMA: 013-44 14 40;

Ans van de Scheur, Expertisecentrum Samenlevingsopbouw: 010-4 33 37 37. ■

Knoop in je zakdoek

Teleac start uniek project

Wekelijks tv-programma voor mensen met een verstandelijke handicap.

Vanaf zondag 4 oktober a.s. start Teleac met een eigen televisieprogramma onder de titel *Knoop in je zakdoek* voor mensen met een lichte en matige verstandelijke handicap. Dit unieke programma duurt een kwartier en wordt het hele jaar door elke week uitgezonden op TV 2 op een vaste tijd, namelijk op zondag van 17.40 - 17.55 uur.

Doelgroep

De programma's richten zich met name op mensen van het niveau licht of matig verstandelijk gehandicapt. Het is ook zeer de bedoeling dat ouders, verwanten en begeleiders tot de kijkers zullen behoren.

Doelstelling

De tv-programma's sluiten aan bij de belevingswereld van de verstandelijk gehandicapten. Aan de hand van thema's zullen de televisieprogramma's mensen met een verstandelijke handicap uitdagingen aanbieden, zodat ze meer greep krijgen op hun eigen leven en leefomgeving. Doel is de sociale redzaamheid en de emancipatie van de verstandelijk gehandicapten te bevorderen. Naast integratie wordt ook verwacht dat de programma's een positieve bijdrage leveren aan de beeldvorming over de verstandelijk gehandicapten.

Televisie

De televisieprogramma's hebben een recreatief, informatief en educatief karakter. Via drama, reportages, liedjes, een quiz en het tonen van activiteiten worden kijkers geïnformeerd en gestimuleerd om meer te willen weten of te ondernemen. Dit gebeurt aan de hand van verschillende thema's uit het dagelijks leven. Sylvia Millecam en Marnix Kappers gaan het programma presenteren. Verder zullen mensen met een verstandelijke handicap geregeld hun steentje bijdragen aan het tot stand komen van de programmaserie. De volgende thema's komen aan de orde: Vriendschap, Dagje uit, Feest,

Wonen, Ziek zijn, Gezond eten, Muziek maken, Werken enzovoort. Vanaf oktober 1992 tot oktober 1993 worden dertien thema's uitgezonden. Een thema per vier weken, waaraan twee programma's van een kwartier worden gewijd. Eens in de twee weken is er dus een nieuw programma te zien dat in de tussentijdse week wordt herhaald. De uitzendingen zijn dus 52 weken te zien, ook in de zomervakantie. Voor het seizoen 1993-1994 zal een nieuwe serie van nog 13 thema's worden voorbereid.

Radio

Parallel aan het televisieprogramma worden wekelijks radio-uitzendingen verzorgd. Deze programma's richten zich op begeleiders, ouders en andere volwassenen die geregeld omgaan met mensen met een verstandelijke handicap. De radio-programma's geven aanvullende informatie op het televisie-thema. Daarnaast gaat de radio in op actuele ontwikkelingen binnen de zorg van verstandelijk gehandicapten. In een speciale serviceruimte wordt ingegaan op vragen. De radioprogramma's worden gepresenteerd door Nelleke Rademakers en zijn te beluisteren vanaf donderdag 8 oktober van 22.00 - 22.30 uur op Radio 5.

Schriftelijk materiaal

Groepsleiding, activiteitenbegeleiders en ouders wordt de mogelijkheid geboden om meer te doen met de radio- en televisieprogramma's. In samenwerking met het NIZW (Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn) wordt eenmaal per vier weken een themabrochure samengesteld met als titel: *UIT DE KNOOP*.

UIT DE KNOOP brengt ideeën voor activiteiten, die rondom het televisie-thema kunnen worden uitgevoerd. Verstandelijk gehandicapten worden daardoor gestimuleerd zelf actief te worden. De suggesties voor activiteiten zijn uitgewerkt voor verschillende

belevingsniveau's. De activiteiten sluiten aan bij de verschillende vaardigheden van verstandelijk gehandicapte mensen. Passief televisie kijken kan zo leiden tot actief aan de slag gaan. Naast activiteiten is er ook aandacht voor actuele ontwikkelingen rondom de televisie-thema's. Bijvoorbeeld een "service" hoek waarin een overzicht is opgenomen van boeken, artikelen, adressen en audio-visueel materiaal om met het thema te werken in de praktijk van alledag.

De themabrochure is te bestellen door f 110,- over te maken op girorekening 40 44 164 van het NIZW. Meer informatie hierover is opvraagbaar via het NIZW, Caroline Steman (030 - 306311).

Realisering

De tv- en radioprogramma's plus het schriftelijk materiaal komen tot stand onder verantwoordelijkheid van de Stichting Teleac, Het Ministerie van WVC, de Stichting T.V. Gazet en Teleac zorgen voor de realisering van het project.

Uitzendtijden

De 52 televisie-uitzendingen starten op zondag 4 oktober aanstaande en worden wekelijks op die dag uitgezonden van 17.40 - 17.55 uur via TV 2.

De 52 radioprogramma's zijn vanaf donderdag 8 oktober aanstaande wekelijks op die dag te beluisteren van 22.00 - 22.30 uur op Radio 5.

Voor meer informatie kunt u telefonisch contact opnemen met het Teleac-informatienummer 030 - 946 946 (alleen tijdens kantooruren). ■

Parlementaire enquête: eindelijk, het werd tijd

door Jan T. van Dijk en Karel Crul, bestuursleden van het LSV-WAO

De wens van de regionale WAO-platforms lijkt dan toch in vervulling te gaan. Er komt een parlementaire enquête naar de uitvoering van de sociale zekerheid.

Het LSV/WAO (Landelijk samenwerkingsverband regionale platforms arbeidsongeschiktenorganisaties) liet al in november vorig jaar aan de tweede Kamer weten een volwaardige parlementaire enquête noodzakelijk te vinden.

Aanvankelijk vond dat pleidooi bij geen enkele fractie gehoor. Later, na het vernietigende rapport dat de Algemene Rekenkamer over het functioneren van het toezicht op de sociale zekerheid had uitgebracht, kwamen de oppositiepartijen met het voorstel een parlementair 'onderzoek' in te stellen.

Het LSV/WAO vond dat - zeker uit oppositionele mond - een ondermaats, bescheiden voorstel. Al was het maar omdat bij een 'onderzoek' geen getuigen onder ede kunnen worden gehoord. De status van een parlementair onderzoek is ook veel lager dan van een parlementaire enquête. Maar goed, er kwam een subcommissie die zich ging verdiepen in de materie.

Vorige week (oorspronkelijke publicatie-datum was 28-8, red.), heeft die subcommissie, onder voorzitterschap van Kamerlid Buurmeijer (PvdA), gerapporteerd. Zij stelde vast dat, met het oog op de ingewikkeldheid van de zaak, uitgebreid onderzoek nodig is. Een onderzoek dat tenminste 1,9 miljoen gulden moet gaan kosten. (N.B.: minder dan een-derde van de kosten van het recente GAK-jubileum) en bij voorkeur de status van een parlementaire enquête moest krijgen.

Gisteren bleek dat de meerderheid van de Kamer de subcommissie in dat voorstel volgt. Volgende week zal verder gepraat worden over het onderzoeksvoorstel dat de subcommissie heeft ingebracht en over de samenstelling van de enquêtecommissie.

Toekomst

In een brief die het LSV/WAO vorige week nog aan de Tweede Kamer stuurde, heeft het nog eens benadrukt, dat de enquête niet alleen noodzakelijk is met het oog op het 'verleden' en de daarin wel en niet genomen verantwoordelijkheden. Die enquête moet ook mede bepalend zijn voor de toekomstige inrichting en werking van de arbeidsongeschiktheidswetgeving in Nederland. Daarzonder immers worden zich voltrekkende, zogenaamd spontane ontwikkelingen bepalend voor de toekomst.

In de brief worden als voorbeelden genoemd de zich (zonder wettelijke basis) voltrekkende incorporering van de Gemeenschappelijke Medische Dienst (GMD) in de verzekerings-administratieve apparaten van de bedrijfsverenigingen. En dat terwijl de GMD de enige onafhankelijke, professionele en alle bedrijfstakken omvattende adviesorganisatie is.

Krokodilletranen

Daarnaast wordt op een andere ontwikkeling gewezen, te weten een krokodilletranen hullende staatssecretaris Ter Veld, die ter gelegenheid van het verjaardagsfeestje van het Algemeen Arbeidsongeschiktheids Fonds zich tegen een mini-stelsel in de sociale zekerheid verklaarde.

Zij wees daarbij op het bestaan van sterkere en zwakkere sectoren, meer en minder ziek makend werk. En dat terwijl - over sluipende processen gesproken - sinds jaar en dag goedbetaalde, en weinig arbeidsongeschiktheidsrisico lopende werknemers, uitbundig particulier 'bijverzekerd' worden, waardoor mensen die in banen zitten die een hoog risico-gehalte hebben, als het ware geïsoleerd worden.

Hier dringt zich - niet ten onrechte - een vergelijking op met de verzekering van geneeskundige verzorging. Waarbij ook continu het gevaar op

de loer ligt dat verzekeringsmaatschappijen profijtelijke aanbiedingen hebben voor al wie jonger is dan veertig jaar, terwijl de 'oudjes' aan zichzelf dan wel aan een uitgedelde staatszorg worden overgelaten.

Uittocht

Dat het bij dergelijke (sluipende) ontwikkelingen niet alleen over enkelingen gaat, maakte het LSV/WAO duidelijk in het derde punt van haar brief: er vindt momenteel een verontrustende uittocht plaats van bedrijven uit het Sociaal Fonds Bouwnijverheid. De bouw geldt als een sector met een hoog ziekte-en arbeidsongeschiktheidsrisico en kent daarmee ook (zeer) hoge premiekosten. Allerlei bedrijven die van oudsher in de 'bouw' zaten, proberen nu in een andere bedrijfsvereniging onderdak te vinden om zodoende minder premiegelden te hoeven afdragen. In zijn brief merkt het LSV/WAO cynisch op dat er blijkbaar geen 'sociaal zekerheidsgebouw' bestaat, maar dat het gaat om losse firma's en bijna spottend wordt vastgesteld dat een commercieel concern als Vendex harder gehouden wordt aan het blijven financieren van zijn verliesgevende warenhuisspoor dan dat in de sociale zekerheid verevening door de branches heen een heldere zaak is.

Betwifelbaar

Het boven gestelde in aanmerking genomen, is de opmerking van voorzitter Buurmeijer van de subcommissie dat het nadere parlementaire onderzoek de voortgang van de wetgevende arbeid niet in de weg staat, betwifelbaar. Immers de uitkomsten van nader onderzoek zullen ongetwijfeld harde consequenties hebben voor de Organisatie Wet Sociale Zekerheid. En evenzeer staat vast dat de wetsvoorstellen die de inkomenspositie van bestaande WAO'ers

De Reïntegratie-atlas helpt...

(nog) verdergaand belagen, evenmin los staan van het 'nader onderzoek'. De primaire motivatie van het LSV/WAO voor een enquête door de Kamer was vooral de vaststelling dat het niet aangaat een optelsom van individuele burgers financieel aansprakelijk te stellen voor een door wettelijk verantwoordelijke organen gecreëerd debacle. In dat verband mag nog eens gewezen worden op een recent arrest van de Hoge Raad waarin de verantwoordelijkheid van bedrijfsverenigingen nader is gepreciseerd. Daarin wordt o.m. vastgesteld dat het redelijker is de schade die voortkomt uit een in het kader van een wettelijke taak genomen beslissing, voor rekening van de collectiviteit te brengen, dan daarvoor individuele burgers te laten opdraaien.

Dat maakt nog eens haarscherp duidelijk dat het structurele 'versagen' van de organen in de sociale zekerheid, haar toezichhouders inclusief, nimmer ten laste gebracht mag worden bij de optelsom van individuele arbeidsongeschikten, die part nog deel hadden en hebben aan de besturing van de sociale zekerheid.

Overgenomen uit: **Trouw, 28-8-1992** ■

Het zal maar zelden voorkomen dat een bezoeker op een spreekuur binnenkomt met de vraag: "Wilt u mij helpen een andere baan te vinden?" of "Wat zijn de mogelijkheden voor omscholing voor dit of dat beroep?". Klanten van een spreekuur komen vaker met een probleem dan met een concrete vraag over reïntegratie. Ze zijn het bijvoorbeeld niet eens met het oordeel van de bedrijfsvereniging. Of ze weten niet waar ze aan toe zijn en wat ze kunnen verwachten van de bedrijfsvereniging of de Gemeenschappelijke Medische Dienst. Of ze hebben al van alles geprobeerd om weer aan het werk te komen en zijn overal op stuk gelopen. Het kan ook voorkomen dat een klant het spreekuur binnenkomt met een vraag naar mogelijkheden voor omscholing, terwijl hij eigenlijk alleen maar wil weten of hij kans maakt op een WAO-uitkering.

Vragen duidelijk te maken.

Aan de hand van een aantal veel voorkomende spreekursituaties wordt in de Reïntegratieatlas beschreven hoe je als spreekuurhouder de klant kunt helpen bij het verduidelijken van zijn vraag. Het eerste deel van de atlas is een algemene introductie over de medische en arbeidskundige beoordeling. Het helpt de spreekuurhouder samen met de klant te ontrafelen wat er aan de hand zou kunnen zijn bij die beoordeling. Aan de hand van verschillende uitkeringssituaties komen de belangrijkste vragen op het terrein van reïntegratie aan de orde en de mogelijke oplossingen daarvoor.

Zicht te krijgen op procedures

De bedrijfsverenigingen, de Gemeenschappelijke Medische Dienst en het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds hanteren allerlei procedures bij de uitvoering van de Ziektewet, de WAO/AAW en de APB-wet. Het tweede deel geeft een beschrijving van die procedures op

zo'n manier, dat een spreekuurhouder gemakkelijk een kopie mee kan geven van de passage waar de klant thuis nog iets over na wil lezen.

Zicht te krijgen op wettelijke maatregelen en organisaties

Het derde deel behandelt de wettelijke maatregelen die behulpzaam kunnen zijn bij het weer aan het werk gaan van arbeidsongeschikten. Het vierde deel geeft een beknopt overzicht van de organisaties die een taak hebben in de uitvoering van de arbeidsongeschiktheids-wetten en de reïntegratie van arbeidsongeschikten. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen uitvoeringsorganisatie sociale zekerheid, arbeidsvoorziening en arbeidsomstandigheden. Verder organisaties voor juridische bijstand, revalidatie, scholing en belangenorganisaties van arbeidsongeschikten en gehandicapten.

Met tips, Vragenlijsten en Adressen

Het vijfde deel van de atlas is een ideeënbank: het hebben van een idee is over de eigen toekomst een belangrijk richtpunt. Het zesde deel bevat een vragenlijst voor het gesprek met de verzekeringsarts,

Video brengt groeps- gedrag in beeld

een aandachtspuntenlijst bij het solliciteren, nadere informatie over beroepsprocedure, een uitgebreide adressenlijst en een register.

Bij het onderhandelen

De hele atlas helpt mensen zichzelf de vraag te stellen of en hoe zij weer aan het werk zouden kunnen gaan. Vaak ligt daar al het oordeel van het bedrijf, de bedrijfsvereniging of de GMD. Dan is het niet meer 'kunnen' maar 'moeten' of 'niet mogen'. Het politieke klimaat rond de sociale zekerheid versterkt bovendien het gevoel van mensen overgeleverd te zijn aan wat anderen over hen besluiten. Spreekuurhouders willen mensen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid uit de rol van slachtoffer halen en ze helpen te onderhandelen over hun eigen toekomst. De Reïntegratieatlas is daar een gewijzer bij.

De Reïntegratieatlas is te bestellen bij:

LSV/WAO
Secretariaat
Landelijk Platform Opbouwwerk
Prinsegracht 51
2512 EX Den Haag
tel. 070-3804431
fax. 070-3809973

Voor WAO-organisaties, aangesloten bij het LSV/WAO, kost de Reïntegratieatlas f 25,-. Voor derden is de prijs f 65,-. ■

Iedereen ziet het gebeuren. Een groepje jongeren begint vervelende dingen te doen. Er worden mensen lastig gevallen, dingen vernield, spullen gestolen. Eerst wordt er wat luchthartig op gereageerd; het valt allemaal wel mee en het zijn geen slechte jongens en ja, als je je ermee bemoeit zullen ze zich eerder uitgedaagd voelen dan afgeremd.

Maar het wordt erger. Wat baldadigheid was wordt criminaliteit, 'jennerie' wordt vervangen door agressie, eenvoudige diefstalietjes worden opgevolgd door inbraken. Dat gedrag is vaak verweven met alcoholgebruik, druggebruik, overmatig gokken. En de groepscode (de manier waarop ze gewend zijn met elkaar om te gaan) laat het de groepsleden niet toe bij hun gedrag vraagtekens te zetten. Eerder zal men elkaar opfokken om steeds gewaagdere dingen te doen.

Onder de werktitel 'de grote slag' wordt op dit moment gewerkt aan een video over zo'n groep. De video laat zien wat zo'n groep doet en onderzoekt hoe groepsleden denken over hun gedrag, over elkaar, over zichzelf. De jongens die eraan hebben meegewerkt spelen zichzelf. Niets is verzonnen. Het is allemaal authentiek. Filmmaker Michel Kapteijns heeft een tijdje met de groep opgetrokken, heeft die van binnenuit leren kennen en zo de mogelijkheid gehad de groep ook van binnenuit in beeld te brengen.

De video is gemaakt als handvat om zulk gedrag bespreekbaar te maken bij groepen die dat gedrag vertonen. Het is een hulpmiddel voor die jongerenwerker, buurthuiswerker, reclasseringswerker - of wie dan ook die met dit soort groepen te maken heeft - om te laten zien waar ze mee bezig zijn, hoe ze elkaar beïnvloeden en wat daar allemaal uit voort kan komen. Waar het uiteindelijk om gaat is: als je elkaars vrienden wilt zijn, welke inhoud geef je daar dan aan?

Bij de film hoort bovendien een handleiding voor een verdere aanpak, gebaseerd op een binnen de reclassering, in samenwerking met jeugd en jongerenwerkers, in de praktijk ontwikkelde methode. Daarbij wordt de groep niet aangetaast, maar leren de groepsleden het begrip vriendschap een andere inhoud te geven. De handleiding zal zijn voorzien van instructies en werkbladen.

De video wordt gemaakt in opdracht van de Nederlandse Federatie van Reclasseringsinstellingen door DALA film & tv services te 's-Hertogenbosch. De opnamen hebben in juni 1992 plaatsgevonden. Montage vond in de zomer plaats. De video komt in het najaar beschikbaar. Verspreiding vindt plaats via de reclassering en door het onderbrengen van kopieën in gangbare verhuurcircuits.

Inlichtingen: Nederlandse Federatie van Reclasseringsinstellingen, Max Verhart (afdeling voorlichting), Postbus 5017, 5201 GA 's-Hertogenbosch; telefoon 073 - 123221. ■

Sociale vernieuwing in Maarssen

**Antilopespoor op het goede spoor
dankzij samenwerking gemeente, corporaties en bewoners**

Onlangs besloot de gemeenteraad van Maarssen geld beschikbaar te stellen voor een uniek project in Maarssen. In samenwerking met de woningbouwvereniging Prinses Juliana en de Woningcorporatie Stichting Sociale Woningbouw Utrecht is ruim 10 miljoen gulden beschikbaar gesteld om de problemen in de Maarssense wijk Antilopespoor op te lossen.

De wijk Antilopespoor werd ruim vijftien jaar geleden gebouwd volgens de toen geldende idealen en normen van stedenbouwkundigen. Het blijkt dat de verwachtingen te hoog gespannen waren en dat het huidige leefklimaat in de wijk slecht is. Om de problemen op te lossen, worden nu maatschappelijke maatregelen genomen en wordt de ruimtelijke structuur van de wijk ingrijpend gewijzigd.

Een uniek plan

De Maarssense Wijk Antilopespoor werd in het midden van de jaren zeventig door de Rijksplanologische Dienst als voorbeeld gesteld als een wijk met een goede combinatie van een hoge bebouwingsdichtheid en een hoge omgevingskwaliteit. Vijftien jaar later is Antilopespoor een vervulde wijk. Veel mensen willen er niet wonen. Een vergaande verloederung speelt in het openbaar gebied en er zijn legio sociale conflicten. Al jaren kent de wijk dan ook veel verhuisbewegingen. De achteruitgang van de buurt wordt hierdoor verder bevorderd. Bureau STAD uit Rotterdam heeft in opdracht van de woningcorporaties Prinses Juliana en SWU en de gemeente Maarssen een plan gemaakt om van Antilopespoor weer een prettige woonwijk te maken. Behalve het nemen van een aantal maatschappelijke maatregelen, zal ook de ruimtelijke structuur van de wijk worden aangepast. Het hele plan kost ruim 10 miljoen gulden. Veel geld voor een relatief jonge wijk. Toch zijn de drie partijen bereid dit bedrag te investeren. Samenwerking tussen de gemeente Maarssen en de betrokken woningcorporaties maken dit unieke project mogelijk.

Extern bureau

De gemeente en de twee woningbouwverenigingen die in Antilopespoor woningen beheren (Woningbouwvereniging Prinses Juliana en Woningcorporatie Stichting Sociale Woningbouw Utrecht, beiden uit Utrecht) hebben gedurende een aantal jaren geprobeerd om samen met het opbouwwerk de problemen in Antilopespoor op te lossen om verdere verloederung tegen te gaan. Men zag echter onvoldoende resultaat. Daarom werd bureau STAD uit Rotterdam ingehuurd. Dit bureau had ervaring met het oplossen van problemen in woonwijken. Bij hun aanpak kijken zij niet alleen naar de mensen die in een wijk wonen en de sociale en maatschappelijke problemen, maar ook de opbouw en de indeling van de wijk worden bij de oplossing betrokken. Zo komt STAD tot een evenwichtiger plan met een grotere kans op resultaat. De plannen van STAD zijn in nauwe samenwerking met de gemeente en de woningcorporaties tot stand gekomen. Ook leden van de projectgroep Antilopespoor (een vertegenwoordiging van bewoners uit de wijk) zijn nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de plannen. Hun inbreng is van groot belang geweest. Zij werden ondersteund door het opbouwwerk Maarssen.

Een professionele ondersteuning van de bewoners door het

opbouwwerk is essentieel gebleken bij de deelname van de bewonersorganisatie aan een dergelijk moeilijk proces.

Profielschets

STAD begon met het maken van een profielschets. Hierin gaven zij een analyse van Antilopespoor op maatschappelijke, ruimtelijk-functionele, technisch-fysieke en financieel-economische kenmerken. Geconcludeerd werd dat de problematiek van de buurt vooral van maatschappelijke en ruimtelijk-functionele aard was. Aan de hand van een sterke-zwakke analyse werd vervolgens een plan gemaakt voor het oplossen van de problemen.

Ruimtelijke structuur belangrijke oorzaak problemen Antilopespoor.

Antilopespoor maakt deel uit van het uitbreidingsgebied Maarssenbroek in de gemeente Maarssen. De wijk herbergt 721 woningen in beheer bij twee woningcorporaties. Volgens het onderzoek van STAD worden de problemen in Antilopespoor nu voor een groot deel veroorzaakt door de ruimtelijke structuur van de wijk. Alleen als daar iets aan wordt gedaan, kunnen problemen worden opgelost.

Als je de opbouw van Antilopespoor bekijkt, valt een aantal negatieve punten direct op. Er is een groot aantal kleine woningen. Maar liefst de helft bestaat uit 2- en 3-kamerwoningen en de woningen staan dicht op elkaar. Ongeveer 40% van de bewoners is tussen de twintig en de dertig jaar oud. De verkeerssoorten zijn rigoureuus van elkaar gescheiden. De ontsluitingswegen priemen als een vork in de wijk en lopen daar in het woongebied door op grote parkeeravakken. Voetgangers naar en van Bisonspoor (de naastgelegen wijk waarop men is aangewezen voor winkels en andere voorzieningen) moeten gebruik maken van een passerelle en fietsers zijn

Niet alleen de woningcorporaties hopen dat Antilopespoor weer een aantrekkelijke wijk wordt. (foto: Jan J. van Dijk, Maarssen)

aangewezen op fietstunnels - donkere wegen waar men zich over het algemeen onveilig voelt.

Er zijn in de wijk veel aaneengesloten erven, de voor- en achterkanten van de woningen wisselen veelvuldig en er is een veelsoortigheid aan bouwstijlen. Destijds was dit een reactie op de rechtlijnige systeembouw van de 60-er jaren. Men wilde een prettig en veilig woonmilieu en een gebruiksvriendelijke woonomgeving maken. Nu blijkt dat dat niet is gelukt.

Voor bewoners is niet altijd duidelijk wat prive en wat openbaar gebied is. De functie van het openbaar gebied is bovendien niet altijd duidelijk herkenbaar. Enge plekken, spelonken, huizen die dicht op elkaar staan, zorgen er vooral in het middengebiet van Antilopespoor voor dat bewoners zich opgesloten voelen en er niet prettig wonen. Degenen die aan de rand van de wijk wonen, wonen veelal naar hun zin.

In andere delen van de wijk wordt zeer veel verhuisd. Het grote aantal zeer kleine woningen speelt daarbij een rol. Andere reden voor verhuizing vormen het twijfelachtige imago van de wijk of de relatief hoge huren die voor de woningen moeten

worden betaald en die een gevoel zijn van de hoge rentestand tijdens de bouw.

Uit het onderzoek van STAD blijkt bovendien dat de ruimtelijke structuur van Antilopespoor het vervuillingsproces bevordert en geen aanleiding geeft voor sociale controle.

Samengevat komen de oorzaken van de problematiek voor een belangrijk deel voort uit drie ontwerpkeuzes die gemaakt zijn bij de aanleg van de wijk: 50% kleine tot zeer kleine woningen in de sociale sector; een absolute scheiding van verkeerssoorten en een hoge dichtheid in een strikt naar binnen gekeerde buurt.

Ook sociaal-maatschappelijke oorzaken.

Toch is de opbouw van de wijk niet de enige oorzaak van de problemen die er zijn. Het is de combinatie met een aantal maatschappelijke factoren die van Antilopespoor een onaantrekkelijke wijk maakt.

In Antilopespoor is de helft van de woningen bestemd voor één- en tweepersoonshuishoudens. Staatssecretaris Van Dam voorzag destijds een groot tekort aan kleine woningen voor één- en tweepersoonshuishoudens. De ontwer-

pers van Antilopespoor speelden daarop in. Het was immers een ideale lokatie: dicht bij voorzieningen zoals trein, bus en winkelcentrum die juist voor vaak jachtig levende alleenstaanden van extra belang werden geacht. Het bood tegelijkertijd de mogelijkheid om de mensen met elkaar samen een gemeenschap op te laten bouwen, zo was de gedachte. In de praktijk pakte dat anders uit.

Bewoners van dit soort woningen verhuizen na een tijdje naar een grote woning. Als ze erin trekken, zijn ze als niet van plan om lang te blijven, waardoor de binding met de wijk gering is. De werkloosheid onder deze jongeren is relatief hoog. En er zijn ook problemen met alcohol en druggebruik.

Gezinnen met kinderen voelen zich mede daardoor in Antilopespoor minder thuis. Ouders vinden het "geen geschikte wijk voor kinderen". Een grote bron van ergernis vormt ook de vervuiling. Overal ligt troep. Mensen dumpen hun vuilnis in de wijk in plaats van in de containers. Voor een deel wordt dit veroorzaakt door de opbouw van Antilopespoor, maar de oorzaak moet toch ook worden gezocht in de mentaliteit van een aantal bewoners.

Positieve kanten

Antilopespoor heeft ook positieve kanten. De bewoners aan de rand van de wijk wonen er met plezier. Zij zijn bij de wijk betrokken en willen er graag blijven wonen. Aantrekkelijk is ook dat Antilopespoor vlak bij het NS-station ligt. Je kunt dus heel gemakkelijk met het openbaar vervoer reizen. Boodschappen doen kan ook dichtbij. Het winkelcentrum Bisonspoor ligt op een steenworp afstand.

Effectieve maatregelen

De opgave waar bureau STAD voor stond was deze positieve kanten te benutten en de zwakke punten in het sociaal leefklimaat en de ruimtelijke opbouw te verbeteren. Samen met de werkgroep Antilopespoor

(met daarin vertegenwoordigers van de gemeente, de beide corporaties, de bewoners en het opbouwwerk) heeft STAD bekeken welke maatregelen ervoor kunnen zorgen dat de wijk weer een plezierige woonwijk wordt. Het is onmogelijk om de hele wijk vergaand te herstructureren. De voorgestelde maatregelen zijn dan ook gericht op het oplossen van de belangrijkste knelpunten. Die delen van de wijk waar zich de meeste problemen voordoen en waarbij de verbeteringen een groot positief effect hebben op de rest van de wijk worden aangepakt. De structuur van de wijk wordt vooral in het middengebied veranderd en de verbinding met Bisonspoor wordt verbeterd. Maatschappelijk wordt vooral veel aandacht besteed aan het beheren van de buurt.

Woningen verbouwd en afgebroken

De fysieke maatregelen concentreren zich op het middengebied. Het meest ingrijpend is de verbouw van 75 zit-slaapkamerwoningen tot 3-kamerwoningen en de sloop van 26 woningen aan de kant van Bisonspoor. Deze woningen worden niet gesloopt omdat zich daar de sociale problemen concentreren, maar vanwege ruimtelijke motieven. Door de sloop komt er meer ruimte in de wijk. Het plein dat zal ontstaan wordt opnieuw ingericht en er kan een (gelijkvloerse) oversteek voor voetgangers naar Bisonspoor worden aangelegd. De passerelle en de hellingbaan worden gesloopt. Een van de belangrijkste knelpunten - het te grote aantal woningen voor een- en twee-persoonshuishoudens - wordt hiermee ook opgelost. Verspreid in de wijk worden verschillende kleinschalige verbeteringen uitgevoerd. Er is ook geld gereserveerd voor een nieuwe speelplaats.

Inzet bewoners

Op sociaal (of maatschappelijk) terrein zijn de maatregelen gericht op een gecoördineerde inzet van

activiteiten in Antilopespoor. Het bevorderen van de inzet van de bewoners speelt daarbij een belangrijke rol, ook bij het dagelijkse beheer van de wijk. Het doel hiervan is dat de wijk op termijn goed beheerd kan worden zonder een meer dan evenredige inzet van buitenaf. Concreet worden de volgende maatregelen voorgesteld: het inrichten van een wijkkantoor, het aanstellen van buurtbeheerders, zo mogelijk extra politie-inzet, aandacht voor het woonruimteverdelingsbeleid en specifieke aandacht voor de in de wijk wonende werklozen.

Buurtbeheerorganisatie

Deze organisatie zal bestaan uit vertegenwoordigers van de gemeente, de corporaties, politie, bewoners van de wijk en sociaal maatschappelijke organisaties, zoals het opbouwwerk. De gemeente en de beide corporaties zullen extra aandacht aan de wijk besteden door het aanstellen van een schoonmaker, twee complexbeheerders, een buurtbeheerder en een wijkagent. Omdat de buurtbeheerorganisatie een organisatie is met bewoners, is er direct contact tussen de bewoners van Antilopespoor, de gemeente en de woningcorporaties. Dit is essentieel. De buurtbeheerorganisatie zal regelmatig bij elkaar komen om de gang van zaken in de wijk te bespreken en passende maatregelen te treffen. Er is ook geld voor een krantje waarmee iedereen van de gang van zaken op de hoogte kan worden gehouden.

Grote investering

In eerste instantie werd door bureau STAD een plan gepresenteerd dat een bedrag van circa 30 miljoen zou kosten. Volgens het bureau was dit bedrag nodig om alle gebreken in de ruimtelijke structuur op te heffen. Uiteindelijk werd besloten een uitvoeringsprogramma op te stellen dat voorziet in de aanpak van de kern van de problematiek, waardoor

het leefklimaat in de wijk structureel voldoende wordt verbeterd. De voorgestelde maatregelen zullen de komende vijf a zes jaar worden uitgevoerd. Voor dit uitvoeringsprogramma is een bedrag van circa 10 miljoen geraamd. De woningcorporaties en de gemeente zullen ieder een derde van dit bedrag voor hun rekening nemen. Een flinke uitgave in deze tijd.

De woningcorporaties hebben duidelijk belang bij de herwaardering van Antilopespoor als een prettige woonbuurt. Voor het verbeteren van de marktpositie van de wijk hebben de corporaties veel over. Bovendien zien ook zij de noodzaak van het ingrijpen in de ruimtelijk-structuur in. De gemeente Maarssen ziet de aanpak van de problemen in Antilopespoor als een van de speerpunten van het sociale vernieuwingsbeleid in de gemeente. In Antilopespoor spelen tegelijkertijd verschillende problemen. In het plan worden die integraal aangepakt. Er wordt niet alleen iets gedaan aan de ruimtelijke opbouw van de wijk, maar ook problemen als werkloosheid, vervuiling en onderhoud worden aangepakt. Deze integrale aanpak is een voorbeeld van sociale vernieuwing in Maarssen.

Voor nadere informatie contact opnemen met: Gemeente Maarssen, Afdeling Voorlichting, telefoon: 03465-94222. ■

Samenlevingsopbouw in Borsele

Borsele is een kleine kerngemeente met 21.000 inwoners verspreid over 15 kleine kernen. Op vrijdag 6 november 1992 vindt er een Symposium **Samenlevingsopbouw op weg naar 2017** plaats van 09.30 tot 16.00 uur in zalencentrum *De Stenge* te Heinkenszand (Gemeente Borsele). Het symposium wordt georganiseerd door het Borsels Orgaan voor Samenlevingsopbouw (BOS), dat hiermee stilstaat bij het 25-jarig jubileum van de eigen instelling (die tot '87 Stichting Opbouw West Zuid-Beveland heette). Het doel van het symposium is een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van een visie op de plaats en de betekenis van het opbouwwerk voor een kleine kernen gebied tegen de achtergrond van de kwalitatieve verandering van de samenleving in de komende 25 jaar.

De dag is bedoeld voor bestuurlijk en uitvoerend betrokkenen (functionarissen en vrijwilligers) van instellingen voor sociaal-cultureel en opbouwwerk in Nederland. Daarnaast natuurlijk ook voor gemeenten, dorpsraden, en belanggenorganisaties betrokken bij de kleine kernen problematiek in ons land.

De dag bestaat uit een plenair ochtendgedeelte dat wordt aangeboden door een viertal inleiders:

- **Dr. Gradus Hendriks**, voormalig DG van het directoraat-generaal Maatschappelijk Welzijn van het ministerie van CRM/WVC. Hij zal de historie van "opbouwwerk" belichten.
- **Prof. Dr. A.M.J. Kreukels**, hoogleraar planologie aan de RUU en lid van de WRR. Hij geeft een (toekomst)visie op planologische structuren en maatschappelijke ontwikkelingen, en de gevolgen voor plattelandsgebieden.
- **Drs. A.K. Gotink**, wetenschappelijk medewerkster van het buro Burie O. & A. in Nijeholtpade. Zij geeft haar visie op de overlevingskansen voor

kleine kernen in plattelandsregio's.

- **Dhr. C. Dubbeldam**, voorzitter van het BOS. Hij geeft een inleiding over de kwetsbaarheid van de inzet van vrijwilligers bij het bewaken van, en het vormgeven aan de leefbaarheid op het platteland.

Het middagdeel omvat een drietal workshops (naar keuze). In de workshops zullen stellingen en

'Even stille stae'

Jubileum programma

25 jaar opbouwwerk in Borsele

discussiepunten naar aanleiding van de inleidingen aan de orde komen. Tevens is er een "reizende workshop", waarbij kennis gemaakt kan worden met projecten in het werkgebied van BOS: de gemeente Borsele.

Tijdens de pauzes en de lunch zijn er informatiestands van diverse Borselse organisaties te bezoeken, evenals een thema-expositie over 25 jaar opbouwwerk in Borsele.

Kosten voor deelname zijn / 55,- per persoon. Dit is inclusief lunch, consumpties, werk- en documentatiemap. Informatie en aanmeldingsformulieren kunt u opvragen bij: BOS, telefoon: 01193-9296.

Zaterdag 7 november vindt de eigenlijke jubileumviering plaats. Onder het motto **Samenleven is de wereld winnen, door telkens weer opnieuw te beginnen** worden er op die dag een receptie, optredens, presentaties, infostands en twee tentoonstellingen georganiseerd. Er worden stands ingericht door o.a.:

- Werkgroep Vrouwen Activiteiten.
- Stichting Volksdansfestival.
- Werkgroep Asielzoekers Borsele.
- Borselse Dorpsraden.
- Overlegorganen van Jeugd- en Jongerenwerk en Speelruimte.
- Samenlevingsopbouw Westhoek in Vlaanderen.

Verder valt de tentoonstelling en prijsuitreiking van de wedstrijd die de WVA heeft uitgeschreven onder de titel *Creative uitdagingen van de Borselse vrouw* te bezichtigen. Evenals de Jubileum-expositie van het BOS, **Even stille stae**, een educatieve tentoonstelling over 25 jaar samenlevingsopbouw en het perspectief naar het jaar 2017. (Na de 7e november zal deze als reizende tentoonstelling in de kernen, op scholen en dergelijke te zien zijn).

Voor nadere informatie: BOS, Schansstraat 1, 4435 AJ Baarland. Telefoon: 01193-9296.

Kinderen uit lagere sociaal-economische milieus minder gezond

Kinderen uit een lager sociaal-economisch milieu zijn relatief minder gezond dan kinderen uit hogere milieus. Bovendien presteren minder gezonde kinderen slechter op school dan gezonde kinderen. Hierdoor kunnen zij later moeilijker stijgen op de sociale ladder. Dit zijn belangrijke conclusies uit het proefschrift van F. van der Lucht, getiteld *Sociale ongelijkheid en gezondheid bij kinderen*, waarop hij op 2 september is gepromoveerd tot doctor in de Geneeskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Mensen uit lagere sociaal-economische milieus zijn relatief ongezonder dan mensen uit hogere milieus. Sinds het midden van de jaren '80 wordt op verschillende terreinen onderzocht hoe deze ongelijkheid te verklaren is en wat eraan gedaan kan worden. Van der Lucht deed aan de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek naar de gezondheids-toestand van en naar gezondheidsverschillen tussen kinderen uit hoge en lage milieus.

Leefgewoonten

Aan het onderzoek hebben 908 kinderen uit groep 7 van de basisschool (10-11 jarigen) meegewerkt, afkomstig uit West- en Noord-Groningen en uit Zuidoost Drenthe. In de eerste plaats keek de promovendus of er verschillen in gezondheid bestaan tussen kinderen uit hoge en lage sociaal-economische milieus en hoe die verschillen verklaard kunnen worden. De kinderen kregen een uitgebreide vragenlijst voorgelegd over voeding, sport, slaaptijden en leefgewoonten. Deze vragen werden ook aan de ouders voorgelegd. Daarnaast gaven schoolartsen informatie over de gezondheid van het kind. Daarna heeft Van der Lucht onderzocht of de gezondheidsproblemen ook gevolgen hebben voor schoolprestaties.

Het onderzoek levert een aantal verrassende resultaten op. Hoewel Nederlandse kinderen relatief goed

gezond zijn, bestaan er toch verschillen tussen kinderen uit hoge en kinderen uit lage sociaal-economische milieus. Kinderen uit lagere milieus zijn relatief minder gezond. Onbeduidende gezondheidsproblemen op jonge leeftijd kunnen op latere leeftijd echter grotere problemen worden. Omdat de verschillen in gezondheid vooral ontstaan door slechte leefgewoonten moet al in een vroeg stadium een gericht voorlichtingsbeleid worden gevoerd om de leefgewoonten van kinderen uit risicogroepen te veranderen: betere voeding en meer sport.

Schoolprestaties

Voorts bleek, dat kinderen uit een laag sociaal-economisch milieu **bij ziekte** minder goed gaan presteren. Hierdoor hebben zij minder kans op het bereiken van een goede sociale positie. Voor kinderen uit hogere milieus werkt ziekte niet belemmerend voor prestaties op school. Van der Lucht pleit er dan ook voor om op scholen meer aandacht te schenken aan de gevolgen van ziekte van kinderen uit lagere sociaal-economische milieus.

Nota 2000

Het onderzoek van Van der Lucht sluit aan bij nieuwe ontwikkelingen in het volksgezondheidsbeleid. In 1986 gaf het ministerie voor Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur de nota 2000 uit over de ontwikkeling van het gezondheidsbeleid. In deze nota ligt de nadruk op de gezondheids-toestand van mensen en minder op de organisatie van de gezondheidszorg. Sociaal-economisch bepaalde gezondheidsverschillen in Nederland moeten volgens de schrijvers van de nota zoveel mogelijk vermindert worden. *Telefoonnummer van de Dienst In- en Externe Betrekkingen van de RUG is: 050-635446* ■

Geno- teerd

Interessante artikelen ten behoeve van het werkveld, voor u genoteerd door Wilma Schakenraad (NIMO).

Abma, T.A. Beleidsevaluatie volgens het politiek-sociale leermodel: vernieuwend onderzoek naar Sociale Vernieuwing in Rotterdam. M&O, tijdschrift voor organisatiekunde en sociaal beleid 1992, jrg. 46, nr. 5, p. 423-440.

Evaluatieonderzoek in Nederland is voornamelijk doelloetsend onderzoek. Om het Sociale Vernieuwingsbeleid in Rotterdam te evalueren gebruikt het NIMO een alternatief: het politiek-sociale leermodel, dat de beperkingen van het klassieke evaluatiemodel ondervangt. Beschrijving van de methode, en van enkele aandachtspunten waar de onderzoeker in Rotterdam mee geconfronteerd wordt.

Berg, P.J.C.M. van den en F.J.H. Don. **Arbeidsmarkt, verzorgingsstaat en sociaal-economische besturing.** ESB 1992, jrg. 77, nr. 3874, p. 808-813.

Bewerking van dat deel van de studie "Nederland in drievoud" van het CPB, dat over de toekomst van de verzorgingsstaat handelt. In deze studie worden drie lange-termijns-cenario's, drie visies op de ontwikkeling van de Nederlandse economie in de komende 25 jaar, geschetst.

Boeren, A. **Getting involved: communication for participatory development.** Community Development Journal 1992, vol. 27, nr. 3, p. 259-271.

Educatie en communicatie vormen belangrijke bouwstenen in ontwikkelingswerk. In dit artikel worden drie projecten beschreven: vormings-theater in Afrika; culturele en politieke identiteit, gericht op de Indiaanse bevolking van Colombia; en Delsi-life, gericht op de armen op het

platteland in Azië. Het gemeenschappelijke van deze projecten is dat de bevolking actief participeert in elk stadium van initiatief tot besluitvorming, inrichting en uitvoering.

Brakkee, G. **Haarlemse wijk krijgt eigen beheerbedrijf.** *Corporatie Magazine* 1992, jrg. 3, nr. 15, p. 20-23.

De Haarlemse Romolenpolder is geen alledaagse nieuwbouwwijk. De wijk werd ontwikkeld in nauwe samenspraak met de bewoners, er is een grote differentiatie aan woonvormen, en er is enige aandacht voor milieuvriendelijk bouwen en wonen. Een eigen buurtbeheerbedrijf komt binnenkort van de grond.

Jeunissen, R.J.M. en W.A.M. de Lange. **Flexibele arbeid tussen doelmatigheid en rechtvaardigheid.** *Beleid & Maatschappij* 1992, jrg. 19, nr. 4, p. 159-171.

Bij flexibele arbeid zijn zowel de belangen van de onderneming, als die van de werknemer in het geding. In dit artikel worden twee visies belicht: de efficiëntietheorie van Pareto, en de rechtvaardigheidstheorie van Rawls. Op grond van deze theorieën ontwikkelen de auteurs een criterium waarmee vormen van flexibele arbeid kunnen worden beoordeeld.

Kooke, S. **Halfslachtige medewerking van bestuurders en ambtenaren vormt grootste struikelblok: sociale vernieuwing hapert in kleine gemeenten.** *Binnenlands Bestuur* 1992, jrg. 13, nr.28/29, p. 16-17.

In een reeks artikelen volgt BB de bevindingen van een grote (Alkmaar) en een kleine gemeente (Borger) met sociale vernieuwing. Deze keer komen ambtenaren uit Borger en drie andere plattelandsgemeenten aan het woord.

Kooke, S. **In Rotterdam levert de sociale vernieuwing vooral strijd om de openbare ruimte.** *Binnenlands Bestuur* 1992, jrg. 13, nr. 30/31, p. 22-23.

Gerard de Kleijn over de stand van zaken van de sociale vernieuwing in Rotterdam. De projectleider sociale vernieuwing meent dat er inmiddels sprake is van een Rotterdamse beweging van sociale vernieuwing, waarin burgers, bestuurders en ambtenaren elkaar vinden.

Steenbergen, B. van. **De arbeidsmaatschappij, nieuw begin of begin van het einde?** *Beleid & Maatschappij* 1992, jrg. 19, nr. 3, p. 127-136.

De tendens om betaalde arbeid meer centraal te stellen en het verhogen van de arbeidsparticipatie te beschouwen als panacee, neemt de laatste jaren toe. De auteurs plaatsen kritische kanttekeningen bij deze 'nieuwe' arbeidsideologie; is hier sprake van een blijvende omkering of van een tijdelijke oprisping? En is het wel zo dat het hebben van werk per definitie zelfstandigheid, sociale integratie, maatschappelijke participatie en burgerschap bevordert? Hoe denken werklozen daar zelf over?

Wijngaert, R. van de en R. Bastiaenen. **Werkloosheid: theorie en beleid.** *TPE: tijdschrift voor politieke economie* 1992, jrg. 15, nr. 1, p. 30-46.

In tegenstelling tot neo-klassieke economen zien andere economische scholen een grote rol voor de overheid bij het terugdringen van de werkloosheid. Achtereenvolgens worden de visies besproken van de onevenwichtigheids-theoretici en de nieuw-Keynesianen. Aangegeven wordt welke verklaringen deze economen voor de werkloosheid geven, en welke consequenties zij hieruit trekken voor het arbeidsmarktbeleid.

Buurtbeheer geldt al enkele jaren als een van de belangrijkste instrumenten in de strijd tegen het verval van buurten. Door het inzetten van een doelmatige beheerorganisatie wordt de neerwaartse spiraal, waarin buurten die verpauperen verkeren, voorkomen. Opbouwwerkers en sociaal cultureel werkers zijn belangrijke partners voor de officiële beheerders in een buurt, wanneer voor de integrale aanpak wordt gekozen, die kenmerkend is voor het begrip 'buurtbeheer'. De cursus wordt verzorgd door LOCO, het Landelijk Opleidings Centrum Opbouwwerk en Maatschappelijk Ondernemen, gevestigd te Rotterdam.

Programma onderdelen

- 1. Beheer en zelfbeheer** als pijlers van het sociale vernieuwingsbeleid:
  - achtergrond en ontstaan van integraal buurtbeheer;
  - relatie met stedelijk beheer en rol van de overheden, corporaties en maatschappelijke organisaties;
  - de buurt als vindplaats van maatschappelijke problemen;
  - perspectieven voor bewoners en bewonersondersteuners;
  - het concept van buurtbeheer in de eigen gemeente.
- 2. Woonwensen, levensstijlen en leefbaarheid:**
  - bevolkingstypologieën en hun woonwensen;
  - de veranderende rol van de openbare ruimte;
  - implementatie van buurtbeheer betekent: anders denken en anders handelen;

start cursus buurtbeheer

- consequenties voor het bestuurlijk en het uitvoerend circuit.

3. De organisatie van buurtbeheer:

- de gangbare organisatievormen;
- niveaus in de organisatie: beleid, coördinatie en uitvoering;
- rollen en verantwoordelijkheden van de beheerspartners;
- naar een flexibele bewonersvriendelijke organisatievorm;
- toetsing van organisatievormen in de eigen gemeente.

4. De buurtanalyse:

- signaleringssystemen: inzicht in verval, kwetsbaarheid en overbelasting;
- onderzoeksmethoden, introductie van de Lens-methode;
- de organisatie van de buurtanalyse: de rol van bewoners en bewonersondersteuner;
- levensvatbaarheid van de buurt: werken aan toekomstscenario's.

5. Oude beroepsrol of nieuwe professe:

- het profiel van de opbouwwerker en sociaal-cultureel werker anno 1992;
- is er legitimatie voor werken aan buurtbeheer?
- welke rol, positie en methode kies je?
- de bewonersondersteuner, de bruggenbouwer, de sociaal-ontwerper;
- kansen en mogelijkheden in de eigen wijk.

6. Plan van aanpak:

- van analyse tot project;
- projectmatig werken: werken in fasen (welke resultaten en wanneer);
- voorbeelden van plannen, het beoordelen van de plannen van de eigen gemeente;
- perspectief voor bewoners;
- relatie met de beheersorganisatie;
- de rol van de opbouwwerker en de sociaal-cultureel werker;
- een samenhangende aanpak in meerdere wijken;

- analyse van eigen projecten: fase, rol problemen.

7. Buurtbeheer en overlast

- vormen van overlast en oorzaken;
- rol van de beheerder;
- ingrijpen in woongedrag, inplaatsingsbeleid;
- meldpunten voor overlast;
- voorkomende praktijkoplossingen.

8. Zelfbeheer bewoners:

- de bewoners als producent;
- de rol van de bewonersorganisatie;
- kenmerken van vrijwilligerswerk;
- voorbeeldprojecten: onderhoud, toezicht, burgerwacht en binnen-terreinen;
- consequenties voor corporatie en bewonersondersteuners.

9. Naar een sociaal veilige buurt:

- aansluiting of scheiding beleevings- en systeemwereld;
- fysiek-technische oorzaken en onveiligheidsgevoel.
- sociale aspecten van onveiligheid;
- aanpak van onderop, werkvormen.

10. Naar een schone buurt:

- milieufuncties en milieukwaliteit;
- milieuparticipatie als doel;
- zes scenario's voor de bewonersondersteuner.

11. Het persoonlijke werk- en actieplan:

- het vaststellen van een eigen concept buurtbeheer;
- de stand van zaken met betrekking tot de beheeraanpak in de eigen buurt/wijk;
- welke initiatieven op welke aspecten nog te nemen?

De cursisten

De cursus is bedoeld voor opbouwwerker, sociaal cultureel werkers, sociaal begeleiders, bewoners deskundigen en anderen die werkzaam zijn in buurten, die zijn aangewezen voor buurtbeheer en waar de beheeraanpak van start gaat of is gegaan. De cursus is een onderdeel van de Voortgezette

Opleiding Opbouwwerk (twee-jarige tweede fase-opleiding), zodat ook studenten van de opleiding zullen deelnemen.

Praktijktheorie

De cursus van acht middagen (op dinsdag van 13.30 tot 17.00 uur) biedt cursisten de belangrijkste theoretische basiskennis met betrekking tot het begrip buurtbeheer, alsmede de verwant thema's als buurtsignalering, organisatie van beheer, plannen van aanpak, de interventiemogelijkheden van professionals, en aandachtsvelden veiligheid, criminaliteitsbestrijding, milieu, werkgelegenheid en omgaan met specifieke bevolkingsgroepen. Steeds wordt echter gereflecteerd op de praktijk en de ervaringen in de eigen buurt en instelling.

Werkwijze

Het programma tijdens de cursus is zo veel mogelijk afwisselend: overdracht van informatie door de docent, video-presentaties, oefeningen/opdrachten, groepsdiscussie. Iedere cursist ontvangt een losbladige reader met relevante artikelen per onderdeel. Mogelijk wordt een gastspreekster uitgenodigd. De kosten bedragen f 600,- per deelnemer. Inbegrepen zijn de kosten voor koffie/thee. De cursisten krijgen bij aanvang van de cursus een reader.

Neem voor nadere informatie contact op met: LOCO, G.J. de Jonghweg 34, 3015 GG Rotterdam, telefoon 010-436 77 25 ■

Steun sociale vernieuwing: Neem nu een abonnement op MO

Mededelingen Opbouwwerk is een mededelingenblad van, voor en over de lokale opbouwwerkpraktijk. Er verschijnen 10 nummers per jaar waarvan tenminste 4 themanummers of specials zijn.

Indien u verzekerd wilt zijn van automatische toezending van volgende interessante afleveringen van Mededelingen Opbouwwerk, is het raadzaam een abonnement te nemen.

Met ingang van 1992 kost een abonnement f 62,50 een tweede abonnement e.v. f 57,50. Losse nummers zullen f 8,50, themanummers f 12,50 en specials f 14,50 (excl. porto) gaan kosten.

De samenlevingsfabriek, Sociale vernieuwing en de kwaliteit van de arbeid(s-toeleiding), f 14,50
Nr. 96, juli/augustus 1991

Het samenlevingsgebouw, Sociale vernieuwing en de kwaliteit van de woonomgeving, f 14,50
Nr. 91, februari 1991

Het samenlevingsplein, Sociale vernieuwing en de ontwikkelingen op maatschappelijk en cultureel terrein, f 14,50
Nr. 99, december 1991

Kinderbeleid en Predikaat Jeugdstad

door Greet Hettinga

Vernieuwende projecten op het terrein van het Jeugdbeleid kwamen in MO 105 aan de orde. Beilen won de prijs en zorgt voor een follow-up. Het Sociaal Cultureel Werk organiseert een studiemiddag en de jury Predikaat Jeugdstad gaf het startsein voor de nieuwe wedstrijdronde. Daarom opnieuw dit jeugdwerk 'in de picture'.

Niet een stad maar een plattelands-gemeente met vele dorpen ontving als eerste het Predikaat Jeugdstad. Tijdens het forum op het in Hilversum gehouden Jeugdstad-Symposium komen deze gebeurtenis en het jeugdbeleid nader aan de orde. Dorien Verwer, de spil van de wedstrijd geeft toe dat stad en platteland een grote verscheidenheid bieden, maar waar zou je met twee categorieën een grens moeten trekken? Het gaat om het stimuleren van het Jeugdbeleid. In veel gemeenten is dat geen prioriteit meer en het Ouderenjaar komt er aan. "De ambtenaar Jeugdzaken is achterste in de rij zo klinkt het uit Hoogeveen en de Wethouder van Sneek vindt veel gevoeligheden op haar pad als de uitvoering van het Jeugdbeleid met drie collega's moet worden gecoördineerd. Jeugdspraak moet worden begeleid, is de opinie en in Hellevoetsluis is de Jeugdraad van stal gehaald. Het "ervaren" Beilen adviseert om

juist geïntegreerd en niet gesegmenteerd te werk te gaan. En een stem uit de zaal roept "je moet jongeren ook geen drie jaar laten wachten op de skateboardbaan, dat duurt te lang, dan zijn ze er niet meer." Een ander geluid dat mij uit het hart is gegrepen luidt "houdt de intermediaire functies in de gaten: onderwijs, sociaal-cultureel werk en samenlevingsopbouw. Daar weten ze beter dan in het stadhuis hoe de dialoog met kinderen moet worden gevoerd". Op de Jeugdstad-dag waren o.a. de stichtingen welzijnswerk Beilen en Hoogeveen daarvan een levend bewijs. Het is het eerste symposium volgens dagvoorzitter Ivo de Wijs waar je kinderen mee naar toe kunt nemen.

Beilen en de 25.000,-

Wanneer je als gemeente de prijs behaalt voor het beste jeugdklimaat, wat doe je dan met dat geld?

Inzetten voor Jeugd en Jongeren, zo luidde de conclusie van Gemeente en Welzijnswerk en ze verspreidden een prachtig plan. De Beiler jeugd is gevraagd projectvoorstellen in te dienen en daar zijn ze nu druk mee bezig. Kans op een van de vijf geldprijzen - en de eerste is f 7.500,- - hebben projecten die een duidelijke bijdrage leveren aan de verbetering van het jeugdklimaat, vernieuwing uitstralen en met ook eigen inzet en middelen uitvoerbaar zijn. Hoe meer jeugdigen en volwassenen betrokken zijn hoe beter. De selectie zal plaatsvinden door een deskundige jury en een kinderjury. De feestelijke prijsuitreiking zal in samenwerking met o.a. Jantje Beton worden georganiseerd en op 30 oktober plaatsvinden in de Dorpshoeve te Hijken. Deze feestelijke happening zal landelijk worden gepromoot.

Opbouw van kinderwerk.

Vier ondersteuningsinstellingen van het Sociaal Cultureel Werk in het Noorden grijpen de Beiler activiteiten aan om aandacht te vragen voor het kinderwerk. Een studiemiddag onder de titel **Kinderen in het Opbouwwerk - Opbouw van kinderwerk** zal aan de Prijsuitreiking op 30 oktober voorafgaan. STIP, BOF, PROBE en DELTA hebben de aandacht voor de werksoort Kinderwerk vergroot en consulistentijd vrijgemaakt. De eerste gezamenlijke activiteit was de studiedag **Kinderwerk in Ontwikkeling** eind januari in Gorredijk. Het verslag ziet er verzorgd uit en de inhoud focust op aanbodontwikkeling, beleid, buurtnetwerken jeugdhulpverlening en vandalisme projecten. Voor meer informatie kan o.a. de STIP (Gees v.d. Grift worden benaderd (05998-35000).

Ivo de Wijs is een kindervriend (foto: Greet Hettinga).

Schoolkeuze en apartheid in het basisonderwijs: kwaliteit of discriminatie.

Predikaat Jeugdstad '93 en '94

Het is een wedstrijd voor gemeenten in jeugdvriendelijkheid. Het lokale beleid met betrekking tot het leefmilieu van de jeugd van 0 - 24 jaar wordt in ogenschouw genomen. Jeugd- en jongerenwerk, kinderopvang, speelruimte en verkeersveiligheid zullen worden getoetst op hun onderlinge samenhang en op de participatie van de jeugd aan het beleid. Het specifieke jaarthema voor 93/94 is *kinderbeleid*. Het aanbod voor, en de actieve deelname van 0 - 12 jarigen krijgt dus bijzondere aandacht van de jury. Gemeenten waarin vernieuwend jeugdbeleid en kinderkwerk geen randverschijnsel zijn, maken een kans op de eer en de prijs van f25.000,- als ze zich aanmelden voor 1 jan. '93.

Aanmeldingsformulieren zijn te verkrijgen bij de Jury Predikaat Jeugdstad, Postbus 19235, 3501 DE Utrecht. Tel. 030 319430. Maar ga eerst vooral kijken bij de prijswinnaars van dit jaar: Beilen, Sneek, Zwijndrecht, Rotterdam en Hoogeveen. Zij mogen trots zijn op hun jeugdbeleid en hun projecten. Voor jong en oud valt er van te leren en te genieten. ■

Naar aanleiding van het onderzoek *Schoolkeuze en etnische scheidslijnen in het basisonderwijs* van Ir. B.A. van der Wouw heeft het Provinciaal Opbouworgaan Stichting Zeeland op 16 oktober een studiedag gepland in de Zeeuwse Bibliotheek in Middelburg.

Een van de belangrijkste conclusies van het onderzoek is dat de etnische samenstelling van de basisschoolbevolking primair de schoolkeuze van ouders bepaalt. En dat ondanks het ontbreken van woonconcentraties van allochtonen in Zeeland. In feite zeggen ouders te kiezen voor de kwalitatief beste school voor hun kind, maar daarbij speelt het aantal geschatte allochtone kinderen een belangrijke rol.

Namens het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen zal de heer C. Buis van de Directie Primair Onderwijs aan de studiedag een bijdrage leveren; de toenemende segregatie vormt immers een bedreiging voor de multi-etnische samenleving die met diverse instrumenten van O & W wordt nagestreefd.

Als sprekers zullen verder optreden de auteur van het genoemde onderzoeksrapport, Ir. B.A. van der Wouw, alsmede Dr. P.L.M. Jungbluth van het ITS. De laatste zal een inleiding houden betreffende kwaliteitstoetsen op scholen, mede naar aanleiding van het rapport van de WRR: *Scholen toetsen op kwaliteit*.

In de middag zullen er workshops plaatsvinden rond schoolkwaliteiten, rond keuzecriteria van ouders en hoe deze positief te beïnvloeden. Tenslotte zal mede aan de hand van de beleidsaanbevelingen van de begeleidingscommissie bij dit onderzoek de segregatie als een maatschappelijk gegeven worden behandeld.

In elke workshop zal een deskundige een toelichting verzorgen.

Dat zijn respectievelijk

- drs. W. Fase van de Erasmus-universiteit Rotterdam,
- mevrouw H. Bureson-Esajas, lid van het dagelijks bestuur van de deelraad Amsterdam Zuid-Oost en
- dr. H.G. Dors, die onder meer onderzoek heeft gedaan naar interetnische relaties en naar etnische segregatie.

De kosten voor deelname aan de studiedag bedragen f 90,- per persoon, inclusief een exemplaar van het onderzoek van de heer Van der Wouw. (Inschrijvingen vinden plaats op volgorde van binnenkomst.) Inlichtingen: Stichting Zeeland, Postbus 407, 4330 AK Middelburg, telefoon 01180-82500 (drs. J. Velzen). ■

Doeltreffende en democratische volkshuisvesters

Over bestuursstructuren en bewonersparticipatie bij sociale verhuurders

Het Platform Gemeentelijke Woningbedrijven (PGWB) en de Nederlandse Woonbond organiseren gezamenlijk een studieconferentie met als thema **Doeltreffende en democratische volkshuisvesters** over bestuursstructuren en bewonersparticipatie bij sociale verhuurders.

Bij de zelfstandiging van gemeentelijke woningbedrijven en corporaties lijkt de discussie vooral te gaan over de nieuwe financiële verantwoordelijkheden van sociale verhuurders. Dit is voor een groot deel te verklaren uit het budgettaire beleid van de Rijksoverheid. De discussie gaat daarmee ook over nieuwe organisatievormen, die nodig zijn om een slagvaardig antwoord te geven op deze nieuwe uitdaging. Het concept-Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH) opent daartoe de mogelijkheid van bestuurlijke verantwoordelijkheid voor een directie.

In het debat dreigt weinig aandacht te worden besteed aan de democratische controle op de zelfstandigende sociale verhuurders en op de volkshuisvestelijke taken van sociale verhuurders. Deze lijken soms op gespannen voet te staan met vereisen van financiële continuïteit. Invloed van, controle door en overleg met bewoners behoeven echter niet verdrongen te worden door argumenten van bedrijfsvoering. En dit geldt ook voor volkshuisvestelijke belangen.

Over de relatie tussen een goede interne bedrijfsvoering enerzijds en bewoners- en volkshuisvestelijke belangen anderzijds gaat de studieconferentie **Doeltreffende en democratische volkshuisvesters**. Naast inleidingen op het thema worden verschillende voorbeelden gepresenteerd.

Een greep uit het programma:
Instrumenten voor bewonersparticipatie

1. Georganiseerde huurders en geïnstitutionaliseerde participatie, ook op bestuursniveau, mmv. Mw. ir. B.J. Zwanenburg, hoofdsector woondiensten SCW en Dhr. H. bruggink, voorzitter van de Vereniging Huurdersbelangen.
2. Veelvormige organisatievormen bij bewoners met een samenwerkingsovereenkomst met de verhuurder. Mmv. Dhr. J.R.K. Ploeg, directeur Woningbedrijf Maassluis en Dhr. J. Luijendijk, voorzitter van de huurdersraad.
3. Democratisering en participatie bij woningbedrijven mmv. Dhr. G. van der Linde, participatiemedewerker Gemeentelijk Woningbedrijf Hengelo en een vertegenwoordiger van de Centrale Bewonersraad Amsterdam.

De studieconferentie is in de eerste plaats bedoeld voor vertegenwoordigers van gemeentelijke woningbedrijven en voor bewonersorga-

nisaties die te maken hebben met die verhuurderorganisaties, het liefst in combinatie, maar ook andere sociale verhuurders en bewonersgroepen zijn welkom. Voorts is de conferentie van belang voor vertegenwoordigers van de overheid, belangenorganisaties en anderen, die professioneel betrokken zijn bij de volkshuisvesting.

Deze studiedag vindt plaats op dinsdag 3 november in het congrescentrum DE REEHORST, Bennekomseweg 24, 6717 LM Ede, van 09.30 - 17.00 uur.

De kosten voor deelname zijn voor verhuurders f 140,-, voor niet-leden van het PGWB f 175,-, f 60,- voor bewoners en f 75,- voor niet-leden van de Nederlandse Woonbond. De prijzen zijn inclusief koffie, thee, een lunch, een drankje na afloop en congresmateriaal.

U kunt zich telefonisch opgeven bij het PGWB; tel. 070-3656506. Informatie kunt u verkrijgen bij de organisatoren: Nederlandse Woonbond; tel. 020-6223505 (Rene van Genugten, Maaïke Posthuma) of PGWB tel. 070-3656506 (Saskia de Bruyn, Marja van der Werf). ■

Acties bij bodemvervuiling

De Stichting Nederland Gifvrij heeft een nieuwe informatiekatern uitgebracht voor bewoners over de mogelijkheden van huur- en onroerend goedbelasting-acties bij bodemvervuiling.

Door bodemvervuiling kan het woongenot dusdanig zijn aangetast dat het redelijk is om enige compensatie te zoeken in de vorm van een huurverlaging of -bevrozing en/of een verlaging van de onroerend goedbelasting (OGB). Het katern geeft informatie over hoe bewoners concreet tot actie kunnen over gaan, onder welke voorwaarden de acties meer kans van slagen hebben. Ook geeft het katern enkele voorbeelden van geslaagde en niet geslaagde acties.

De huur- en OGB-acties verlopen vaak zeer moeizaam, omdat er geen duidelijkheid is in de regelgeving en rechtspraak. Het is vooraf niet eenvoudig te voorspellen wie wel en wie geen succes zullen hebben. Als overleg niets oplevert, beslist uiteindelijk de huurcommissie of de rechter.

Direct schoner wordt de bodem natuurlijk niet van deze acties, maar het kan de grondeigenaren (de overheid) wel stimuleren sneller te gaan saneren.

Informatiekatern Huur- en onroerend goedbelasting-acties.

Stichting Nederland Gifvrij, juni 1992, 4p f 3,50. Te bestellen door het bedrag over te maken op giro 2203839 tnv. Stichting Nederland Gifvrij te Utrecht o.v.v.: Bestelling Informatiekatern Huur- en onroerend goedbelasting-acties. ■

Albo Helm, uit Woonpeil